

Kriz Zamanlarında Ücretsiz Ev İçi Emek: Değişen ama Dönüşmeyen Eşitsizlik Örüntüleri

Özge Sanem ÖZATEŞ GELMEZ¹
ORCID: 0000-0002-5990-4480

Engin FIRAT²
ORCID: 0000-0002-5559-2467

DOI: 10.54752/ct.1911229

Öz: Covid-19 pandemisi bireylerin sağlık ve ekonomik koşullarının yanı sıra ev içi iş yükünü ve günlük zaman kullanımını da önemli ölçüde etkilemiştir. Gerçekleştirilen bu nicel araştırmayla, pandemi koşullarında kadınlar ve erkekler arasındaki zaman kullanım farklılıkları incelenmektedir. Bulgular, artan ev içi iş yükünün kadınların uyku ve dinlenme sürelerini olumsuz etkilediğini ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri yeniden ürettiğini göstermektedir. Araştırma, kriz koşullarında kamusal bakım hizmetlerinin önemini vurgulayarak, bakımın toplumsal bir sorumluluk olarak ele alınmasını, ev içi emeğin eşit paylaşımını ve kadınların ücretli emek piyasasındaki konumlarını güçlendiren iş ve gelir güvencesi odaklı politikaların gerekliliğini işaret etmektedir.

¹ Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi. sanemozge@gmail.com

² Dr. Öğr. Gör. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi. enginfirat2@gmail.com

ÖZATEŞ GELMEZ, Ö. S., FIRAT, E., (2026) “Kriz Zamanlarında Ücretsiz Ev İçi Emek: Değişen Ama Dönüşmeyen Eşitsizlik Örüntüleri”, Çalışma ve Toplum Sayı: 91, C.4, s.2077-2114

Bu makale, Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC-BY 4.0) şartları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. Bu lisans, orijinal yazar ve kaynak belirtildiği sürece, herhangi bir ortamda sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin vermektedir. Bkz. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Makale Geliş Tarihi: 16.03.2026- Makale Kabul Tarihi: 20.07.2026

Anahtar Kelimeler: Zaman Kullanımı, Pandemi, Ücretli Çalışma, Ev İşleri, Bakım İşleri

Unpaid Domestic Labor in Times of Crisis: Changing But Non-Transforming Patterns of Inequality

Abstract: The COVID-19 pandemic has significantly affected individuals' health and economic conditions, as well as domestic workloads and daily time use. This quantitative study examines gender differences in time use between women and men under pandemic conditions. The findings show that the increased domestic workload has negatively affected women's sleep and rest time, thereby reproducing gender-based inequalities. The study emphasizes that the inadequacy of public care services during times of crisis exacerbates inequalities. It underscores the need to recognize care as a collective social responsibility, promote the equitable sharing of unpaid domestic labor, and implement policies focused on employment and income security that strengthen women's position in the paid labor market.

Keywords: Time Use, Pandemic, Paid Work, Housework, Care Work

Giriş

Geleneksel iktisadi göstergelerin dışında bırakılarak görünmez kılınan ücretsiz ev içi emek, insan sermayesinin ve gündelik yaşamın yeniden üretimini sağlayan en temel zamansal etkinliktir (Folbre, 2006: 185-7). Bu etkinliklerin hane içindeki dağılım dinamiğini kavramak ise makro düzeydeki güç ilişkilerini incelemekle mümkündür; nitekim toplumsal cinsiyet, yalnızca bireysel bir kimlik meselesi değil; aksine gündelik yaşamın her katmanına sızan, emeğin örgütlenme biçimlerini ve zaman kullanımını belirleyen kurumsallaşmış bir iktidar rejimidir (Connell, 2005, 2017; Bourdieu, 2019). Ev içi emek, zamanın yapısal olarak eşitsiz dağıldığı bir alan olarak kadınlar açısından kesintisiz serbest zamandan yoksunluk ve zaman üzerinde denetim kuramama anlamına gelen kronik zaman baskısı üretirken, erkekler açısından ise zaman baskısı, çalışma süresinin artışıyla deneyimlenmektedir (Craig ve Brown, 2017: 16-17).

Son yıllarda zaman, ampirik ve teorik bir analiz nesnesi olarak ele alınmaktadır. Doğal ve nesnel bir gerçeklik olmaktan ziyade, toplumsal olarak üretilen, paylaşılan ve düzenlenen bir yapı olan zamanın nasıl kullanıldığını ölçmek toplumun nasıl örgütlendiğini, gündelik hayatın görünmeyen yapılarının nasıl işlediğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin hangi mekanizmalarla yeniden üretildiğini görünür kılmaktadır (van Tienoven vd., 2023: 15). Bu doğrultuda, pandemi gibi olağanüstü dönemlerin gündelik yaşam pratiklerinde yarattığı

zamansal dönüşümleri ampirik verilerle izlemek, saklı kalan eşitsizlik mekanizmalarını deşifre etmek açısından önemlidir. Türkiye bağlamında pandemi döneminde hane içi zamanın örgütlenişini bütünlüklü biçimde ortaya koyan nicel kanıtlar henüz yetersizdir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun [TÜİK] 2014-2015 ve 2025 Zaman Kullanımı Araştırmaları³ pandemi dönemi öncesini ve sonrası dönemleri kapsamaktadır. Bu açıdan, kriz döneminde toplumsal cinsiyet temelli zaman kullanımı örüntülerinin nasıl yeniden yapılandığını nicel verilerle ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma gelecekteki kriz senaryoları için özgün bir referans çerçevesi sunmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Ücretsiz ev içi emek, meta üretmemesi nedeniyle üretken olmayan bir emek olarak değerlendirilmekte ve yararının yalnızca hane içiyle sınırlı olduğu varsayılmaktadır. Oysa ev içi emek, işgücünün yeniden üretimi ve bakıma ihtiyaç duyan bireylerin gereksinimlerinin ev içinde ücretsiz karşılanması yoluyla piyasa ve devletin yükünü hafifleten yapısal bir işleve sahiptir (Gardiner, 2000:97). Benzer bir biçimde Acar Savran ve Tura Demiryontan (2012: 15), kadının ev içi emeğinin sadece hane içi bir hizmet olmadığını, aksine kapitalist sistemde iş gücünün yeniden üretimini sağlayan görünmeyen ancak merkezi bir işlev gördüğünü vurgular. Kapitalist ekonomilerin görünmez ama temel direği olarak tanımlanan bu emek biçimi, Tanzanyalı sendikacı Vicky Kanyoka'nın ifadesiyle toplumsal "çarkların içindeki yağ" görevini üstlenmektedir (Boris, 2019: 1). Ücretsiz ev içi emek, aynı hanede yaşayan kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılan ev içi işler için sarf edilen emektir. Söz konusu ev içi işler, ev işleri ile bakım işlerinden oluşmaktadır. Ev işleri; alışveriş, tamirat ve onarım, temizlik, yemek yapmak gibi işlerden oluşur. Ev içi işlerin bir diğer bölümünü oluşturan bakım işleri; besleme, yıkama, uyutma, ilaçlarını verme gibi kişisel ve tıbbi bakım işlerinden ve ödevlere yardımcı olma, doktora götürme, toplantılarına katılma, öğretmenleriyle görüşme gibi sorumluluk almayı ve süpervizörlük yapmayı içeren dolaylı bakım işlerinden oluşur (Razavi ve Staab, 2008: 3-5).

Zaman kullanımı araştırmaları, tarihsel olarak ekonomik istatistiklerde üretken emek olarak sayılmayan ev işi ve bakım işlerini ölçülebilir kılarak toplam

³ Bu araştırmada önceden belirlenmiş etkinliklere dayalı biçimlendirilmiş sorulardan oluşan anket yöntemi kullanılırken, TÜİK Zaman Kullanımı Araştırması zaman günlüğü yöntemine dayanmaktadır. Ölçüm yöntemleri ve faaliyet sınıflamalarındaki farklılıklar nedeniyle bulguların doğrudan karşılaştırılması sınırlı olmakla birlikte, makalede yapılan karşılaştırmalar zaman kullanımındaki genel eğilimleri ortaya koyması bakımından yol gösterici niteliktedir.

emek yükünü ortaya çıkarmakta; ücretsiz emeğin toplumsal cinsiyet temelinde eşitsiz dağılımını nicel ve karşılaştırılabilir biçimde izlemeyi mümkün kılmaktadır (Craig ve Sayer, 2023: 179; Gershuny, 2011: 4). Bu yönüyle zaman kullanımı araştırmaları yalnızca betimleyici bir ölçüm alanı değil, aynı zamanda sosyal adalet ve eşitlik tartışmalarının merkezinde yer alan eleştirel bir analiz aracıdır. Zamanın kimler tarafından ve hangi koşullar altında nasıl paylaşıldığını görünür kılmak; toplumsal cinsiyet, sınıf, yaş ve bakım sorumluluğu gibi yapısal eşitsizliklerin gündelik yaşam pratikleri içinde nasıl somutlaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle ücretsiz ev içi emeğin zamansal olarak ölçülebilir kılınması, bu emeğin görünmezliğine dayalı toplumsal düzenin sorgulanmasına imkân tanımakta; bakım hizmetlerinin kamusal olarak örgütlenmesi, iş-yaşam dengesi politikaları ve toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen refah rejimlerinin tasarımı bilimsel bir zemin oluşturmaktadır. Bu nedenle zaman kullanımı araştırmaları, eşitsizlikleri yalnızca tanımlayan değil, aynı zamanda dönüştürücü sosyal politikaların teorik altyapısını kuran temel bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir (Craig ve Sayer, 2023: 188).

Toplumsal cinsiyetlendirilmiş zaman kullanımı, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla ücretsiz ev işi ve bakım emeği üstlenmesiyle karakterizedir. Bu asimetric dağılım, ücretli istihdama katılan kadınlar için ofiste ya da fabrikada bir vardiya çalıştıktan sonra evde devam eden ek bir çalışma yükü olarak tanımladığı “ikinci vardiya” (Hochschild ve Machung, 2012: 4) olgusunu, yani ücretli bir işte çalışan kadınlar için ev içinde harcadıkları karşılıksız emek olarak “çifte mesaiyi” (Acar Savran ve Tura Demiryontan, 2012: 11) ortaya çıkartır ve sonuç olarak “zaman yoksulluğu” (Şener, 2009: 5) yaratır. Başka bir ifadeyle bu yapısal durum, kadınlar için hem piyasa hem de hane içi emeği kapsayan ağır bir çifte mesai yükü oluşturmakta ve gelir düzeyi ne olursa olsun kadınları dinlenme ve kişisel gelişime vakit bulamadıkları bir zaman yoksulluğu sarmalına itmektedir (Ekiz Gökmen, 2017). Nitekim Williams ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmanın da altını çizdiği gibi, pandemi gibi büyük ölçekli krizler, ev içi rollerdeki dönüşümün iş hayatındaki değişimlerin gerisinde kaldığı bu yapısal eşitsizlikleri derinleştirme potansiyeline sahiptir.

Covid-19 pandemisi çalışma, bakım, tüketim ve serbest zaman pratiklerinin toplumsal olarak örgütlenişini dönüştüren yapısal eşitsizliklerin daha görünür hale geldiği küresel bir kırılma yaratmıştır. Bu kırılma gündelik yaşamın mekânsal ve zamansal sınırlarını çözmüş, toplumsal yaşamın birçok alanında olduğu gibi ev içi ilişkileri ve zaman kullanımını yeniden yapılandırmıştır. Pandemiyle birlikte yaygınlaşan uzaktan ve evden çalışma biçimleri, mekânsal olarak ev-iş ayrımını, işlevsel olarak ücretli-ücretsiz emek ayrımını ve deneyimsel olarak çalışma-serbest zaman düzenini çözülmeye uğratmıştır (Gershuny ve Bittman, 2023: 183). Ev, aynı

anda işyeri, okul, bakım ve serbest zaman mekânı haline gelmiş; çoklu görevler, zaman baskısı ve zaman yoksulluğu pandemi döneminin belirgin toplumsal deneyimleri arasında yer almıştır. Olağan dönemlerde dahi görünmez kılınan ücretsiz ev içi emek yükünün daha da arttığı bu süreçte okulların uzaktan eğitime geçmesi, bakım hizmetlerine erişimin sınırlandırılması ve evden çalışmanın yaygınlaşması ev içi emeğin mutlak düzeyini artırmıştır (UN Women, 2020: 3-5; World Trade Organization [WTO], 2020: 4).

Uluslararası ve ulusal araştırmalar da pandemi döneminde ev işleri ve bakım emeğinin arttığını; bu artışın büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenildiğini, küçük çocuk varlığının eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğini ve kadınlarda stres, tükenmişlik ve ruhsal iyilik hâli kayıplarının belirginleştiğini ortaya koymaktadır (Aygüneş ve Ok, 2020: 31; Banks ve Xu, 2020: 105-106; Giurge vd., 2021: 1; İlkaracan ve Memiş, 2020: 3; Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, 2020: 48). Ekonomik açıdan da kadınların işgücü piyasasındaki konumlarının pandemi sürecinde belirgin bir biçimde kırılganlaştığı tartışılmaktadır (WTO, 2020: 2-3; Reichelt vd., 2021: 229-240). Araştırmalar; pandeminin hizmet, perakende, tekstil ve turizm gibi kadın istihdamının yoğun olduğu ve uzaktan çalışmaya elverişsiz “temas yoğun” sektörleri daha sert etkilemesi nedeniyle kadınların iş ve gelir kaybı yaşama riskinin erkeklerden daha yüksek olduğunu doğrulamaktadır (WTO, 2020: 2-7; Aygüneş ve Ok, 2020: 41; Alon vd., 2020: 1). Özellikle kayıt dışı, güvencesiz ve yarı zamanlı işlerde çalışan kadınlar, kriz anlarında istihdamdan ilk çıkarılan gruplar arasında yer almıştır ve Türkiye özelinde tarım ve ev işçiliği gibi alanlarda çalışan 700 bine yakın sigortasız kadının bürokratik sisteme dahil olmamaları nedeniyle işsiz kalarak sosyal desteklerden yararlanamadığı tahmin edilmektedir (Aygüneş ve Ok, 2020: 41; Bahri, 2020: 564-569; WTO, 2020:8). Bahri (2020: 564-569), bu süreci kadınların “ön cepheye itilmesi” olarak tanımlamakta ve artan ev içi sorumluluklar ile şiddet riskinin kadınları giderek daha fazla “zaman yoksulu” haline getirdiğini vurgulamaktadır. Bu yapısal dezavantajların, kadınların işgücü piyasasına yeniden entegrasyonunu zorlaştırarak kariyer gelişiminde uzun vadeli kalıcı hasarlar bırakabileceği ve toplumsal cinsiyete dayalı ücret farkını daha da derinleştirebileceği vurgulanmaktadır.

COVID-19 pandemisi, bireylerin yalnızca neye ne kadar zaman ayırdığını değil, zamanın toplumsal olarak nasıl örgütlendiğini de köklü biçimde dönüştürmüştür. Uluslararası literatür, pandeminin zaman kullanımını kamusal alan merkezli, sosyal ve aktif etkinliklerden; ev merkezli, pasif ve daha yalnız etkinliklere doğru kaydırıldığını göstermektedir (Connolly vd., 2024: 1-6; Shi vd., 2023:7; Batur vd., 2024:5; Lam ve Garcia, 2024:5). Ulaşım sürelerinin ortadan kalkması, uyku ve ev içi etkinliklerde artışa yol açarken, tasarruf edilen zaman büyük ölçüde

televizyon izleme, ev işleri ve bakım yükümlülüklerine yönelmiştir (Hallman vd., 2021; Batur vd., 2024: 8).

Pandemi koşullarının, ev içi emek rejimlerinde var olan toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri askıya almak yerine derinleştirdiği tartışılmaktadır. Birçok ülkede çocuk bakımı ve ev işlerinde yaşanan keskin artışın ana yükü kadınların üzerine yıkılmış; erkeklerin katkısı artsa bile bu artış eşitleyici bir düzeye ulaşmamıştır (Sevilla ve Smith, 2020: 170; Farré vd., 2020: 1; Del Boca vd., 2020; Giurge vd., 2021: 5). Kadınlar, özellikle çocuk sahibi kadınlar, pandemi sürecinde ücretli çalışmaya erişim, çalışma saatleri ve istihdam sürekliliği açısından erkeklere kıyasla daha fazla kayıp yaşamış; evden çalışmanın yaygınlaşması ise birçok ülkede kadınlar için esneklikten ziyade iş–aile çatışmasını derinleştiren bir mekanizmaya dönüşmüştür (Andrew vd., 2020b: 6; Sarrasanti vd., 2020:5; Sevilla ve Smith, 2020: 170-1). Bu yapısal dönüşüm, bireylerin öznel iyi oluşlarını da doğrudan etkilemiştir. Ev içi bakım ve ev işi yükündeki artış, zaman yoksulluğu, zaman stresi, tükenmişlik, depresyon, kaygı ve yalnızlık gibi sorunlarla anlamlı biçimde ilişkilendirilmiştir (Lee ve Tipoe, 2021: 9-11; Giurge vd., 2021: 1-4; Mustafaoglu vd., 2023: 575-7). Özellikle kadınlar, genç yetişkinler ve küçük çocuklu bireyler pandeminin zaman temelli yüklerini en ağır biçimde taşıyan gruplar olarak öne çıkmaktadır (Andrew vd., 2020b: 1-4; Çağlayan Akay vd., 2023: 249-59). Türkiye bağlamındaki çalışmalar da benzer bir yönelimi doğrulamaktadır. Pandemi döneminde boş zamanın ev içine kaydığı, teknoloji kullanımının belirgin biçimde arttığı, uyku ve ruhsal sağlık göstergelerinin bozulduğu; ev içi iş yükü ve iş–yaşam dengesi sorunlarının özellikle kadınlarda yoğunlaştığı görülmektedir (Gül Ünlü, 2021: 1-5; Mustafaoglu vd., 2023: 573-78; Uşen, 2020: 35-43; Aygüneş ve Ok, 2020: 31-33).

Pandemi sürecinden bağımsız olarak TÜİK’in 2014-2015 ve 2025 yıllarına ait Zaman Kullanımı Araştırması verileri, Türkiye genelinde bireylerin günlük yaşamlarını örgütleme biçimlerinde hem istikrarlı eşitsizlikleri hem de dijital odaklı köklü dönüşümleri açığa çıkarmaktadır. Her iki dönemde de “hanehalkı ve aile bakımı” etkinlerindeki toplumsal cinsiyet uçurumu varlığını korumuştur. Buna göre, 15 yaş ve üzeri kadınlar bu işlere 2015’te 4 saat 17 dakika, 2025’te 4 saat 3 dakika ayırırken, erkekler 2015’te 51 dakika, 2025 yılında 58 dakika ayırmıştır (TÜİK, 2015b: 1, 2026a: 2). Dolayısıyla on yıllık dönemde kadınların “hanehalkı ve aile bakımı” na ayırdığı sürede sınırlı bir azalma, erkeklerin ayırdığı sürede ise sınırlı bir artış görülmesine karşın, toplumsal cinsiyete dayalı zaman kullanımındaki belirgin farklılık devam etmiştir. Buna karşılık, erkekler istihdamla ilgili etkinliklere kadınlardan daha fazla zaman ayırmayı sürdürmüştür. Kadınlar istihdamla ilgili etkinlikler için 2015’te 1 saat 09 dakika, erkekler 3 saat 58 dakika ayırırken (TÜİK, 2015b: 1), 2025 yılında bu süre kadınlarda 1 saat 16 dakikaya yükselmiş, erkeklerde ise 3 saat 36 dakikaya gerilemiştir (TÜİK, 2026b: 1). Özetle bu bulgular, ücretli

çalışma sürelerindeki toplumsal cinsiyet farkının bir miktar daralmış olmasına karşın, kadınların ücretsiz bakım emeğini üstlenmeye devam ettiğini göstermektedir.

Türkiye bağlamında pandemi döneminde kadın ve erkeklerin günlük zamanlarını ücretli çalışma, ev işleri, bakım, gönüllü etkinlikler, kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri arasında nasıl yeniden dağıttığını ve bu dağılımın çalışma durumu, çocuk, yaşlı, hasta veya engelli birey varlığı gibi hane özellikleriyle nasıl keşiştiğini birlikte ele alan zaman kullanımı temelli nicel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yukarıda belirtildiği üzere mevcut çalışmalar, kadınların artan ev içi yükü, zaman yoksulluğu, psikolojik baskı ve istihdamdan kopuşla karşı karşıya kaldığını göstermekle birlikte bu yükün günlük zamanın toplumsal cinsiyet temelinde nasıl yeniden yapılandığını bütünlüklü ve karşılaştırmalı biçimde ortaya koyan nicel kanıtlar yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma, Covid-19 pandemisi gibi olağanüstü bir kriz döneminde toplumsal cinsiyet temelli zaman kullanımı örüntülerinin nasıl yeniden yapılandığını nicel verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Pandemi koşullarının tekrarlanamaz niteliği dikkate alındığında, pandemi öncesi ve sonrası araştırmalarla yapılacak karşılaştırmalar ve analizler için özgün bir referans çerçevesi sunmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmanın temel amacı, COVID-19 pandemisinin etkilerinin devam ettiği dönemde günlük zaman kullanımının kadınlar ve erkekler arasında nasıl farklılaştığını incelemektir. Etik kurul onayı X Üniversitesi Etik Komisyonu'nun Y tarihli ve Z sayılı yazısıyla alınmış olan çalışma, pandeminin yarattığı kriz koşullarında toplumsal cinsiyet temelli işbölümünün gündelik yaşam pratiklerinde nasıl yeniden biçimlendiğini görünür kılmayı hedeflemektedir. Mevcut bir durumu ya da olguyu betimlemeyi hedefleyen bu araştırma, betimleyici nicel araştırma desenine dayanmakta, böylece incelenen olgunun genel özelliklerinin ortaya konulmasının yanı sıra iki ya da daha fazla değişken arasındaki olası ilişkilerin belirlenmesine olanak sağlamaktadır (Leedy vd., 2019: 146). Araştırma kapsamında pandemi sürecinde ücretli çalışma, ev işleri, bakım emeği, gönüllülük etkinlikleri ile kişisel bakım ve dinlenme gibi temel etkinliklere kadın ve erkeklerin ayırdıkları günlük zaman incelenmekte, ayrıca ücretli çalışma durumu, hanede çocuk bulunması ile yaşlı, hasta ya da engelli birey varlığının zaman kullanımına etkileri analiz edilmektedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, COVID-19 pandemisinin etkilerinin devam ettiği dönemde Türkiye’de yaşayan, 18 yaş ve üzerindeki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme kullanılmış olup, evreni temsil eden bir örneklem oluşturma amacı güdülmemiş ve araştırma, erişilebilen ve gönüllü olarak katılım sağlayan bireylerle yürütülmüştür.

Kolayda örnekleme, araştırmacının kolayca ulaşabildiği, erişimi kolay, araştırmaya katılmaya hazır ve gönüllü olan katılımcılardan oluşan bir örnekleme tekniğidir (Grinnell Jr, 2001: 215; Neuman, 2014: 209). Araştırmacının katılım çağrısı yayınlayarak ve araştırmayı tanıtarak gönüllü katılımcılara ulaşması bu örnekleme yönteminin temel biçimini oluşturur (Harkiolakis, 2018: 48). Bir veya daha fazla sosyal medya kanallarının kullanılması yaklaşımını içeren yerinde kolayda örnekleme, internet sayesinde araştırmacıdan uzak mesafelerde yaşayan, araştırmanın temel sorularıyla ilgili içgörüler sağlayabilecek katılımcılara kolayca ulaşılabilmesini sağlamaktadır (Leedy vd., 2019: 177). Tüm bu avantajlara rağmen kolayda örneklemin, evreni temsil edici bir alt kümesini belirleme ve elde edilen bulguları evrene genelleme iddiası bulunmaz (Ruel vd., 2016: 150). Bu nedenle bu araştırmada bulgular, incelenen örneklem çerçevesinde değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde 18 yaş ve üzerinde olmak, okuma-yazma bilmek, akıllı telefon/bilgisayar/internet bağlantısı kullanabilmek ve son olarak araştırmaya katılmaya gönüllü olmak içerme kriterleri olarak belirlenmiştir. Araştırmada tercih edilen kolayda örnekleme yöntemi uyarınca, örneklem büyüklüğü için araştırma öncesinde istatistiksel örneklem hesaplaması yapılmamıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve belirlenen içerme kriterlerini karşılayarak, soruların tamamını eksiksiz yanıtlayan tüm bireylerin verileri değerlendirmeye alınmıştır. Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinden, 51 farklı ilden katılımcılara ulaşılan araştırma kapsamında toplanan anketlerden 32’si içerme kriterlerini karşılamaması nedeniyle kapsam dışı bırakılmış ve 380 anket analize tabi tutulmuştur.

Verilerin Toplaması

Bu çalışmada kullanılan anket formu; katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, çalışma durumu, hane yapısı vb. sosyo-demografik özelliklerine ilişkin sorular ile günlük zaman kullanımını ölçmeye yönelik biçimlendirilmiş 21 betimleyici sorudan oluşmaktadır.

Araştırmada kullanılan zaman kullanımı soruları, Özateş Gelmez (2014: 94) tarafından gerçekleştirilen “Kadının Bakım Emeğinin Evde Bakım Uygulaması Üzerinden Değerlendirilmesi Bir Karma Yöntem Araştırması: Ankara Mamak Örneği” isimli doktora tez çalışması için geliştirilen zaman kullanımı anketinden yararlanılarak yapılandırılmıştır. Söz konusu anketin tercih edilmesinde, zaman kullanımı sorularının doğrudan ücretsiz ev içi emeği görünür kılma amacı güdülerek, ICATUS, EUROSTAT ve TÜİK tarafından zaman kullanımı araştırmaları için önerilen günlük etkinlik sınıflandırmaları esas alınarak geliştirilmiş olması (Özateş Gelmez, 2014: 94) belirleyici olmuştur.

Biçimlendirilmiş zaman kullanımı sorularında yalnızca belirli etkinliklere ayrılan toplam süre sorgulanmakta; bu etkinliklerin günün hangi saatlerinde gerçekleştirildiği, hangi sırayla yapıldığı ya da birbirleriyle nasıl ilişkilendiğine ilişkin bilgi toplanmamaktadır (United Nations Department of Economic and Social Affairs [UNDESA], 2005: 15, 2024: 46). Bu doğrultuda katılımcılardan, pandemi dönemindeki ortalama bir günde farklı etkinliklere ayırdıkları süreyi dakika cinsinden bildirmeleri istenmiştir.

Biçimlendirilmiş zaman kullanımı sorularının etkinliklerin kronolojik akışını ve eş zamanlı yürütülen etkinlikleri daha sınırlı yansıtmaya olasılığı göz önünde bulundurularak; araştırmada kullanılan her bir etkinlik grubu ayrıntılı biçimde tanımlanmış, katılımcıların yalnızca doğrudan etkinlikleri değil, ilgili etkinliğin organizasyonu, kontrolü, eşlik etme gibi görevleri de dikkate alarak ortalama bir günde bu etkinliklere ayırdıkları toplam süreyi bildirmeleri amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, her soru altında ilgili etkinlik kapsamına giren işlere ilişkin açıklayıcı örnekler sunularak olası eş zamanlı işler ile gözetim etkinliklerinin mümkün olduğunca kapsanması hedeflenmiştir. Her gün gerçekleştirilmeyebilen etkinlikler için katılımcılardan, pandemi dönemindeki olağan yaşam düzenlerini dikkate alarak tipik bir günde bu tür etkinliklere ayırdıkları ortalama süreyi bildirmeleri istenmiştir.

Araştırmada kullanılan biçimlendirilmiş zaman kullanımı soruları; ücretli çalışma (1 soru), ücretsiz ev içi işler (12 soru) [ücretsiz ev işleri (6 soru) ve ücretsiz bakım işleri (6 soru)], ücretsiz gönüllü çalışma (1 soru) ile kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri (7 soru) olmak üzere dört etkinlik grubundan oluşmaktadır.

Ücretli çalışma; ücret karşılığında gerçekleştirilen çalışma etkinliklerini, iş arama/kurma, işle ilgili ulaşım ve işle ilgili diğer etkinlikleri kapsamaktadır.

Ücretsiz ev içi işler ise ücretsiz ev işleri ve ücretsiz bakım işleri olarak iki alt etkinlik grubunda ayrıntılandırılmıştır. Ücretsiz ev işleri; yemek hazırlama/servis etme⁴, evi veya çevresini temizleme, düzenleme⁵, evin veya çevresinin bakım ve

⁴ Yiyecekleri temizleme, yemek pişirme, bulaşık yıkama, çay, kahve vb. yapma, sofraya hazırlama/toplama, artan yiyecekleri dolaba kaldırma vb., aile üyeleri için turşu/sucuk/konserve/peynir/ekmek/reçel/erişte/tarhana vb. yapma.

onarımı⁶, çamaşırların yıkanması, kurutulması, ütülenmesi, katlanması, yerleştirilmesi, onarılması, ayakkabıların temizlenmesi veya bakımı, hane bütçesinin yapılması, faturaların ödenmesi, çevrimiçi ya da çarşıya/pazara/markete/hale giderek alışveriş yapılması, evcil ya da ehil hayvanların bakımı⁷, olarak belirlenmiş etkinlikleri içermektedir. Ücretsiz bakım işleri ise çocukların⁸, yaşlıların⁹, yetişkinlerin¹⁰ ve kronik hastalığı veya engeli bulunan bireylerin¹¹ günlük bakımına yönelik etkinlikleri kapsamaktadır.

Ücretsiz gönüllü çalışma; herhangi bir maddi karşılık beklemezsizin dernek, vakıf ve benzeri kuruluşlarda yürütülen gönüllü etkinlikler ile başka kişi ve hanelere ücretsiz yardım etkinliklerini ve tüm bu işlerin organizasyonunu içermektedir.

⁵ Silme, süpürme, toz alma, evi toplama, silkeleme, çöp dökme, vb., kar küreme, ilaçlama, çiçek, çim ekme vb.

⁶ Boya-badana, tesisat işleri, çatıya küçük tamirler yapma, araç yolu yapma vb., lamba, avize tamirati, ampul, pil değiştirme, bıçak bileme, modüler mobilya kurma vb.

⁷ Evcil/ehil hayvanların temizlenmesi, gezdirilmesi, yem/mama ya da ilaç vb verilmesi, veterinerine götürülmesi vb. ve tüm bu işlerin organizasyonu.

⁸ 18 yaş altı çocuklar (varsa kronik hastalığı ve engeli olan çocuklar hariç) için yapılan besleme (emzirme), temizleme, yıkama, bez değiştirme, uyutma, okul için hazırlama, ders/oyun/serbest zamanını organize etmesine yardımcı olma, tıbbi bakım yapma, kişisel bakım yapma, öğretme, oynama, sohbet etme, resim yapma, kitap okuma, ödevine yardım etme, kontrol etme vb., okulunu ziyaret etme, toplantısına katılma, servise bindirme, servisten alma, gittikleri yerlerde eşlik etme, doktora/okula/kursa/gezmeye/parka götürme vb. etkinlikleri ile tüm bu işlerin organizasyonu.

⁹ 65 yaş ve üstü yaşlı bireyler (varsa kronik hastalığı ve engeli olan yaşlı bireyler hariç) için yapılan besleme, temizleme, yıkama, uyutma, tıbbi bakım yapma, kişisel bakım yapma, öğretme, sohbet etme, kitap okuma, kontrol etme vb., toplantısına katılma, gittikleri yerlerde eşlik etme, doktora/gezmeye/parka götürme vb. etkinlikleri ile tüm bu işlerin organizasyonu.

¹⁰ 18 yaş üstü 65 yaş altı yetişkin bireyler (varsa kronik hastalığı ve engeli olan yetişkinler hariç) için yapılan besleme, temizleme, yıkama, uyutma, okul/iş için hazırlama, tıbbi bakım yapma, kişisel bakım yapma, öğretme, oynama, sohbet etme, kitap okuma, toplantısına katılma, gittikleri yerlerde eşlik etme, doktora/okula/kursa/gezmeye/parka götürme vb. etkinlikleri ile tüm bu işlerin organizasyonu.

¹¹ Kronik hastalığı ve engeli olan kişiler için yapılan besleme, okul/iş vb. için hazırlama, oynama temizleme, yıkama, uyutma, tıbbi bakım yapma, kişisel bakım yapma, öğretme, sohbet etme, kitap okuma, kontrol etme vb., toplantısına katılma, gittikleri yerlerde eşlik etme, doktora/gezmeye/parka götürme vb. etkinlikleri ile tüm bu işlerin organizasyonu.

Son olarak kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri; eğitsel etkinlikler¹², sosyalleşme¹³, hobi ve boş zaman etkinlikleri¹⁴, uyku, yeme-içme-atıştırma, kişisel hijyen¹⁵ ve dinlenme¹⁶ gibi günlük yaşam etkinliklerinden oluşmaktadır.

Hazırlanan anket ve bilgilendirilmiş onam formu¹⁷, Google forms aracılığıyla çevrimiçi hale getirilerek Twitter, LinkedIn, Instagram, Whatsapp Groups gibi çeşitli sosyal medya platformlarında duyurulmuş ve araştırma 1 Temmuz-9 Aralık 2021 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Sosyo-demografik verilerin analizinde betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Zaman kullanımı verilerinin analizinde ise katılımcıların her bir etkinlik grubuna ortalama bir günde ayırdıklarını beyan ettikleri toplam süreler (dakika) esas alınmıştır. Biçimlendirilmiş zaman kullanımı soruları etkinliklerin kronolojik sırasını ve gün içindeki zamanlamasını içermediğinden, analizler etkinlik kategorilerine ayrılan toplam süreler üzerinden yürütülmüştür. Bu analizlerde farklı etkinliklere ayrılan süreler bağımlı değişken, cinsiyet başta olmak üzere çalışma durumu ile hanede çocuk, yaşlı, hasta veya engelli bulunması gibi hane özellikleri sınıflandırma değişkenleri olarak ele alınmıştır. Katılımcıların farklı etkinliklere ayırdıkları sürelerin toplamı, 24 saat (1.440 dakika) kısıtı dikkate alınarak kontrol edilmiştir. Toplam sürenin bu sınırı aşması veya altında kalması durumunda, literatürde önerildiği doğrultuda etkinlik süreleri orantısal büyütme/küçültme yöntemiyle bir günlük toplam zamana uyarlanmıştır (Committee on National Statistics [CNS], 2000: 50). Böylece analizlerde kullanılan zaman kullanımı verilerinin günlük zaman kısıtıyla tutarlı olması sağlanmıştır. Tüm bu verilerin analizinde Excel ve SPSS 23 programlarından yararlanılmıştır.

¹² Örgün ya da yaygın, online ya da yüz yüze ders(ler)e, seminer(ler)e, konferans(lar)a, eğitim(ler)e, kurs(lar)a, vb. eğitsel etkinliklere katılmak.

¹³ Misafir/arkadaş/ziyaretçi kabulü, dost/arkadaşlar/komşular/akrabaları ziyaret etme, onlarla konuşma/sohbet etme (yüz yüze ya da online).

¹⁴ Hobiler, eğlence, oyunlar, evde ya da ev dışında spor yapma, meditasyon/nefes egzersizi/yoga yapma, basılı ya da online dergi, gazete, kitap okuma yada dinleme, TV, dizi/film/video, radyo, ses dosyası/araçları/uygulamaları dinleme/izleme, bilgisayar kullanma, internete girme, sosyal medya kullanma.

¹⁵ Duş alma, cilt ve vücut bakımı, saç yıkama/boyama/kesme/tarama, tıraş olma, makyaj yapma, tırnak kesme vb.

¹⁶ Uyumaksızın ve hiçbir şey yapmaksızın dinlenme.

¹⁷ Formda yer alan bilgilendirilmiş onam metninin ardından, araştırmaya katılmayı kabul eden ve onay seçeneğini işaretleyen katılımcılar anket sorularına erişebilmiş ve anketi doldurabilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada tercih edilen olasılıklı olmayan kolayda örnekleme yöntemi ile katılımcılara ulaşılmış olması nedeniyle, örneklem Türkiye nüfusunu temsil etmemektedir. Bu nedenle yalnızca araştırmaya katılan bireyler için geçerli olan sonuçların Türkiye’deki tüm yetişkin nüfusa genelleme iddiası bulunmamaktadır.

Araştırma verilerinin çevrimiçi anket aracılığıyla toplanmış olması, internet erişimi, akıllı telefon veya bilgisayar kullanımı bulunmayan, sosyal medya platformlarını aktif kullanmayan, dijital araçları kullanma becerisi sınırlı olan veya ekonomik yoksunluk nedeniyle söz konusu araçları kullanamayan bireylerin araştırmaya katılımını sınırlandırmış olabilir. Dolayısıyla özellikle yaşlı bireylerin, düşük gelirli kişilerin ve dijital erişim olanakları kısıtlı olan bireylerin örnekleme yeterince temsil edilememiş olabileceği ve örneklemin, dijital erişim olanaklarına sahip bireyler lehine bir seçim yanlılığı içerebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada zaman kullanımı verileri etkinlik sürelerine ilişkin öz bildirim yoluyla elde edildiğinden ve önceden belirlenen günlük etkinliklere ayrılan sürelerin geriye dönük olarak tahmin edilmesini gerektirdiğinden hatırlama ve tahmin hatalarına veya sosyal beğenirlik eğilimine bağlı ölçüm hatalarına yol açabilir (UNDESA, 2005: 58). Çocuk bakımı ve diğer hane içi bakım etkinliklerinde önemli bir yere sahip olan denetim/gözetim etkinlikleri ile başka bir etkinlik gerçekleştirilirken eş zamanlı yürütülen ikincil bakım etkinlikleri ayrı olarak ölçülememiştir. Bu durum, özellikle görünmeyen bakım emeğinin toplam süresinin olduğundan daha düşük hesaplanmasına neden olabilecek bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Verilerin 1 Temmuz–9 Aralık 2021 tarihleri arasında, COVID-19 pandemisinin belirli bir döneminde toplanmış olması da elde edilen bulguların, yalnızca veri toplama dönemindeki koşulları yansıtarak zaman kullanımındaki olası değişimler hakkında çıkarım yapılmasının önünde bir sınırlılık yaratmaktadır.

Son olarak araştırmada günlük zaman kullanımı ücretli çalışma, ev işleri, bakım emeği, gönüllülük etkinlikleri ile kişisel bakım ve dinlenme gibi belirli etkinlik grupları üzerinden incelenmiştir. Bireylerin zaman kullanımını etkileyebilecek psikolojik iyi oluş, çalışma biçimi (uzaktan ya da yüz yüze çalışma), gelir düzeyi, hane içi iş bölümüne ilişkin tutumlar ve bölgesel farklılıklar gibi diğer değişkenler araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Bulgular

Bulgular bölümünün ilk kısmında katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine (Tablo 1) ve hane üyelerine ilişkin bilgilere (Tablo 2) yer verilmiştir. “Günlük Zaman Kullanımının Cinsiyete Göre Dağılımı” alt başlığı altında ilk olarak kadın ve

erkeklerin belirlenen etkinliklere göre günlük ortalama zaman kullanımları sunulmaktadır (Tablo 3). Ardından ücretli bir işte çalışma durumuna göre kadın ve erkeklerin temel etkinliklere ayırdıkları süreler ele alınmaktadır (Tablo 4). Bunu, hanede çocuk bulunma durumuna göre temel etkinliklere ayrılan günlük zamanın incelenmesi izlemektedir (Tablo 5). Son olarak, hanede yaşlı, engelli veya hasta birey bulunması durumuna göre kadın ve erkeklerin temel etkinlikler için ayırdıkları süreler sunulmaktadır (Tablo 6).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgileri

Sosyo-Demografik Özellikler			Cinsiyet		Toplam	
			Kadın	Erkek	N	%
Medeni durum	Bekar		134	70	204	53.7
	Evli-birlikte yaşıyor		84	70	154	40.5
	Boşanmış		11	5	16	4.2
	Eşi ölmüş		4	1	5	1.3
	Evli-ayrı yaşıyor		1	0	1	0.3
Çalışma durumu	Çalışıyor		138	110	248	65.3
	Çalışmıyor		96	36	132	34.7
Gelir durumu ¹⁸	Düzenli bir geliri yok		75	25	100	26.3
	Alt		22	8	30	7.9
	Orta-alt		30	17	47	12.4
	Orta		43	38	81	21.3
	Orta-üst		48	43	91	23.9
	Üst		16	15	31	8.2
Pandemi sürecinde gelir kaybı durumu	Yok		158	87	245	64.5
	Var		76	59	135	35.5
Engel durumu	Yok		229	144	373	98.2
	Var		5	2	7	1.8
Kronik hastalık durumu	Yok		197	122	319	83.9
	Var		37	24	61	16.1
Toplam			234	146	380	100.0

¹⁸ Araştırmada gelir grupları, katılımcıların ekonomik durumuna ilişkin öz değerlendirmelerine dayalı olarak oluşturulmuştur. Katılımcılar gelir düzeylerini gelir gruplarından kendilerine en uygun olduğunu düşündükleri kategori üzerinden belirtmiştir.

En büyüğü 79, en küçüğü 18 ve yaş ortalaması 33 olan katılımcıların sosyo-demografik özellikleri cinsiyet bazında Tablo 1’de sunulmuştur. Örneklemenin % 61,6’sı kadınlardan (N= 234), % 38,4’ü erkeklerden (N= 146) oluşmaktadır. Medeni durum dağılımı incelendiğinde, katılımcıların yarıdan fazlasının bekar olduğu görülmektedir (% 53,7). Bekar katılımcıların oranı kadınlarda (% 57,3), erkeklere (% 47,9) kıyasla daha yüksektir. Evli olup eşiyile birlikte yaşayanların oranı toplamda % 40,5 olup, bu oran erkeklerde (% 47,9) kadınlara (% 35,9) göre daha yüksektir. Boşanmış, eşi ölmüş ya da evli ancak ayrı yaşayan katılımcıların oranı her iki cinsiyette de görece düşüktür.

Çalışma durumu açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun ücretli bir işte çalışanlardan oluştuğu görülmektedir (% 65,3). Bu oran erkeklerde (% 75,3) kadınlara (% 59) kıyasla daha yüksektir. Ücretli bir işte çalışmayanların oranı kadınlarda (% 41) erkeklere (% 24,7) göre belirgin biçimde daha fazladır. Gelir durumuna ilişkin bulgular, katılımcıların yaklaşık dörtte birinin düzenli bir gelirin olmadığı göstermektedir (% 26,3). Düzenli geliri olmayanların oranı kadınlarda (% 32,1), erkeklere (% 17,1) kıyasla daha yüksektir. Orta ve orta-üst gelir gruplarında erkeklerin oranı kadınlara göre görece daha yüksekken, orta-alt ve alt gelir grubunda kadınların oranı daha fazladır. Pandemi sürecinde gelir kaybı yaşama durumuna bakıldığında, katılımcıların % 35,5’inin gelir kaybı yaşadığı görülmektedir. Bu bulgu, pandeminin bireylerin gelirlerinde kayıplara yol açtığını ortaya koyan diğer araştırmalarla uyumludur (Çağlayan-Akay vd., 2023: 266; İlkaracan ve Memiş, 2020: 3). Gelir kaybı yaşadığını belirten erkeklerin oranı (% 40,4), kadınlara (% 32,5) göre daha yüksek görünmektedir. Bununla birlikte farklı araştırmalar pandemi döneminde kadınların daha fazla iş ve gelir kaybına uğradığını göstermektedir (Andrew vd., 2020a: 22; Del Boca vd., 2020: 74; Fabrizio vd., 2021: 7–8; Farré vd., 2020: 4). Yapılan Ki-kare analizi sonucunda pandemi sürecinde gelir kaybı açısından kadınlar ve erkekler arasındaki %7,9’luk farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($X^2(df) = 0,116, p > .05$). Mevcut literatürle ortaya çıkan bu farklılık, pandemi sürecinde işini kaybeden kadınların önemli bir bölümünün kayıt dışı çalışmaya yöneldiğini ortaya koyan araştırma bulgularıyla birlikte değerlendirildiğinde (Özçatal ve Güven, 2022: 93-94; Sarrasanti vd., 2020: 5), enformel istihdama yönelme eğiliminin kadınların gelir kayıplarının anket verilerinde tam olarak görünür hale gelmesini sınırlandırabilecek mekanizmalardan biri olabileceğine işaret etmektedir.

Engel durumu ve kronik hastalık durumu incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun herhangi bir engelinin olmadığı (% 98,2) ve kronik hastalığa sahip olmadıkları (% 83,9) görülmektedir. Bu dağılım her iki cinsiyet için de benzerlik göstermektedir.

Tablo 2. Hane Üyelerine İlişkin Bilgiler

Hane Üyeleri		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		N	%	N	%	N	%
Hane üye sayısı	Yalnız	23	9.8	18	12.3	41	10.8
	2-4	147	62.8	96	65.8	243	63.9
	5-7	48	20.5	26	17.8	74	19.5
	8-11	16	6.8	6	4.1	22	5.8
Çocuk	0	135	57.7	92	63.0	227	59.7
	1-3	92	39.3	45	30.8	137	36.1
	4-5	6	2.6	7	4.8	13	3.4
	8	1	0.4	2	1.4	3	0.8
	Toplam	99	42.3	54	37.0	153	40.3
Yaşlı	0	209	89.3	135	92.5	344	90.5
	1	18	7.7	10	6.8	28	7.4
	2	7	3.0	1	0.7	8	2.1
	Toplam	25	10.7	11	7.5	36	9.5
Engelli	0	224	95.7	139	95.2	363	95.5
	1	10	4.3	6	4.1	16	4.2
	2	0	0.0	1	0.7	1	0.3
	Toplam	10	4.3	7	4.8	17	4.5
Hasta	0	175	74.8	124	84.9	299	78.7
	1-2	57	24.4	22	15.1	79	20.8
	3-4	2	0.9	0	0.0	2	0.5
	Toplam	59	25.2	22	15.1	81	21.3
Toplam		234	61.6	146	38.4	380	100.0

Tablo 2, katılımcıların cinsiyetine göre hane üye sayısını ve çocuk, yaşlı, engelli ve hasta hane üyelerine ilişkin bilgileri içermektedir. Hane üye sayısı incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının (% 63,9) iki ila dört kişilik hanelerde yaşadığı görülmektedir. Bu oran kadınlar (% 62,8) ve erkekler (% 65,8) arasında benzerlik göstermektedir. Yalnız yaşayanların oranı toplamda % 10,8 olup, bu oran erkeklerde (% 12,3) kadınlara (% 9,8) kıyasla bir miktar daha yüksektir. Beş ve üzeri kişinin yaşadığı kalabalık hanelerin oranı ise toplamda % 25,3'tür. Hanede çocuk bulunma durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların % 59,7'sinin çocuksuz hanelerde yaşadığı görülmektedir. Çocuk bulunan hanelerin oranı toplamda % 40,3 olup, bu oran kadınlarda (% 42,3) erkeklere (% 37,0) kıyasla daha yüksektir. Çocuk bulunan hanelerin büyük çoğunluğunda bir ila üç çocuk bulunmakta, dört ve üzeri çocuğun yaşadığı haneler ise oldukça sınırlı kalmaktadır (% 4,2). Katılımcıların % 90,5'inin hanesinde 65 yaş üzeri yaşlı birey bulunmadığı görülmektedir. Yaşlı üyesi

bulunan hanelerin oranı toplamda % 9,5 olup, kadın katılımcıların hanelerinde bu oran % 10,7, erkek katılımcıların hanelerinde ise % 7,5'tir. Yaşlı üyesi bulunan hanelerin çoğunda yalnızca bir yaşlı birey yer almaktadır. Engelli hane üyesi bulunma durumuna bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun engelli bir bireyin bulunmadığı hanelerde yaşadığı (% 95,5) görülmektedir. Engelli hane üyelerinin bulunduğu hanelerin oranı toplamda % 4,5 olup, kadın katılımcıların hanelerinde (% 4,3) ve erkek katılımcıların hanelerinde (% 4,8) benzer oranlar gözlenmiştir. Son olarak katılımcıların % 78,7'sinin hanesinde hasta bir hane üyesinin de bulunmadığı, % 21,3'ünün ise en az bir hasta bireyin bulunduğu hanelerde yaşadığı görülmektedir. En az bir hasta bireyin bulunduğu hanelerin oranı kadın katılımcılarda (%25,2), erkek katılımcılara (%15,1) kıyasla daha yüksektir. Buna karşılık, üç ve üzeri hasta bireyin bulunduğu haneler her iki cinsiyette de düşük bir orana sahiptir.

Günlük Zaman Kullanımının Cinsiyete Göre Dağılımı

Bu alt başlık altında, kadın ve erkeklerin günlük zaman kullanımının belirlenen etkinlikler bağlamında nasıl farklılaştığı ele alınmaktadır. Öncelikle etkinlik türlerine göre ortalama zaman kullanımları sunulmakta; ardından çalışma durumu, hanede çocuk, yaşlı, hasta veya engelli bireylerin varlığına göre zaman kullanımındaki farklılıklar incelenmektedir.

Tablo 3. Etkinlik Bazında Cinsiyete Göre Zaman Kullanımları (Dakika)

Etkinlik Türü	Kadın N= 234 X	Erkek N= 146 X	Toplam N=380 X
1. Ücretli çalışma	166.54	231.74	191.59
2. Ücretsiz ev içi işler	433.57	296.42	380.88
2.1. <i>Bakım işleri</i>	93.56	48.11	76.10
2.1.1. Çocuk bakımı	54.13	35.81	47.10
2.1.2. Hasta ve engelli çocuk bakımı	6.35	2.32	4.80
2.1.3. Yaşlı bakımı	5.31	0.75	3.56
2.1.4. Hasta ve engelli yaşlı bakımı	3.78	0.59	2.55
2.1.5. Yetişkin bakımı	19.01	7.72	14.67
2.1.6. Hasta ve engelli yetişkin bakımı	4.98	0.92	3.42
2.2. <i>Ev işleri</i>	340.01	248.31	304.78
2.2.1. Yemek yapmak	100.61	62.01	85.79
2.2.2. Temizlik yapmak	88.75	51.47	74.42
2.2.3. Çamaşır yıkamak	59.92	38.82	51.81
2.2.4. Alışveriş ve evin bütçesini yapmak	44.13	56.34	48.82
2.2.5. Tamir işlerini yapmak	31.24	31.22	31.23
2.2.6. Evcil hayvanlara bakmak	15.36	08.45	12.71
3. Ücretsiz gönüllü işler	27.20	22.64	25.45
4. Kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri	812.69	889.20	842.08
4.1. Eğitim	99.72	87.18	94.90
4.2. Sosyalleşme	86.79	84.90	86.06
4.3. Hobiler ve kitle iletişim araçlarını kullanma	118.23	127.86	121.93
4.4. Uyku	338.24	399.61	361.82
4.5. Yemek yeme	65.26	74.04	68.63
4.6. Kişisel bakım	47.37	39.31	44.27
4.7. Dinlenme	57.08	76.30	64.47
Toplam	1440	1440	1440

Kadın ve erkeklerin günlük zaman kullanımının etkinlik türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 3), cinsiyetler arasında zaman kullanım örüntülerinin belirgin biçimde farklılaştığı görülmektedir. Zaman kullanımı bulgularına göre, katılımcıların günlük ortalama çalışma süresinin 3 saat 12 dakika olduğu, ücretli çalışmaya ayrılan ortalama sürenin, erkeklerde (3 saat 52 dakika) kadınlara (2 saat 47 dakika) kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı sürenin, kadınların ayırdığı süreden daha yüksek olması, pandemi döneminin istihdam alanında zamansal anlamda eşitleyici bir etki yaratmadığını düşündürmektedir. Benzer biçimde konuyla ilgili yapılan araştırmalar, pandemi döneminde kadınların çalışma sürelerinin erkeklerle kıyasla daha kısa olduğunu ortaya koymuştur (Andrew vd., 2020b: 6; Hupkau ve Petrongolo, 2020: 15; Giurge vd., 2021: 4; Williams vd., 2022: 7). Bu sonuçlar, Türkiye İstatistik Kurumu'nun Zaman Kullanımı Araştırması verileriyle birlikte değerlendirildiğinde Türkiye genelinde 15 yaş ve üzeri nüfusta istihdamla ilgili etkinliklere ayrılan günlük ortalama toplam süre 2015 yılında 2 saat 48 dakika, 2026 yılında 2 saat 39 dakika olarak açıklanmıştır (TÜİK, 2015a: 1, 2026a: 1). Bu çalışmada bildirilen ortalama çalışma süresinin, TÜİK'in zaman kullanımı istatistiklerinin üzerinde olması, bu dönemde iş arama gibi etkinliklerde yaşanan artışla ilişkili olabilir. Nitekim pandemi döneminde yürütülen nitel bir çalışmada (Fırat vd., 2021: 242), iş ve gelir kaybı yaşayan bireylerin yeni geçim kaynakları ve iş arayışına yöneldikleri belirtilmektedir.

Ev işleri ve bakım işlerinden oluşan ücretsiz ev içi işler için kadınların ayırdığı zamanın (7 saat 14 dakika) erkeklerin ayırdığı zamandan (4 saat 56 dakika) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kadınların ücretsiz bakım ve ev içi emek yükünü erkeklerden daha fazla üstlenmeye devam ettiğine işaret etmektedir. TÜİK Zaman Kullanımı Araştırması sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, pandemi döneminde ev içi emek yükünde meydana gelen değişimlere ilişkin bazı eğilimler gözlenmektedir. Nitekim TÜİK'in 2015 yılı Zaman Kullanımı Araştırması'nda "hanehalkı ve aile bakımı" olarak adlandırılan ev içi işlere ayrılan günlük ortalama süre 15 yaş ve üzeri kadınlarda 4 saat 17 dakika, erkeklerde 51 dakika olarak ölçülürken (TÜİK, 2015b: 1), 2025 Zaman Kullanımı Araştırması sonuçlarında bu süre kadınlarda 4 saat 3 dakika, erkeklerde ise 58 dakika olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2026a: 2). Bu veriler, pandemi öncesi ve sonrası dönemler arasında özellikle erkeklerin ev içi işlere ayırdığı zamanda bir artış eğilimine işaret etmekle birlikte, kadınların ücretsiz ev içi emek yükünün halen belirgin biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla pandemi sürecinde erkeklerin ev içi işlere ayırdıkları zaman artmış olsa da bu emeğin toplumsal cinsiyetler arasında eşit biçimde paylaşılmadığı ve ev içi işlerin sorumluluğunun büyük ölçüde kadınlar üzerinde yoğunlaşmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Pandemi süreciyle ilişkili yapılan başka araştırmalar da benzer biçimde bu dönemde ev içi işlerin belirgin

biçimde arttığını ve bu artışın büyük bölümünün kadınlar tarafından üstlenildiğini ve erkeklerin katkısının artmasına rağmen eşit seviyeye ulaşmadığını ortaya koymuştur (Andrew vd., 2020a: 35-36; Aygüneş ve Ok, 2020: 38; Del Boca vd., 2020: 77; Farré vd., 2020: 15-17; Hupkau ve Petrongolo, 2020: 19).

Ücretsiz ev içi işlerin temel bileşenlerinden biri olan ev işlerine ayrılan süreler incelendiğinde, kadınların 5 saat 40 dakika, erkeklerin ise 4 saat 8 dakika ev işlerine zaman ayırdığı görülmektedir. Yemek hazırlama ve temizlik için ayrılan ortalama sürelerin kadınlarda erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu; kadınlar yemek hazırlamaya günlük ortalama 1 saat 41 dakika, temizlik işlerine ise 1 saat 29 dakika ayırırken; erkeklerde bu süreler sırasıyla 1 saat 2 dakika ve 52 dakika olduğu görülmüştür. Çamaşır işleri açısından da benzer bir örüntü gözlenmektedir. Kadınların bu işlere ayırdığı ortalama süre 1 saat iken, erkeklerin ayırdığı süre 39 dakikada kalmaktadır. Buna karşılık, tamir işleri söz konusu olduğunda kadınlar ve erkekler arasında ortalama sürelerin birbirine oldukça yakın olduğu (her iki grupta da yaklaşık 31 dakika) görülmektedir. Bu durum, ev işlerinin bazı türlerinde cinsiyete dayalı zaman farklarının daha sınırlı olabildiğine işaret etmektedir. Alışveriş ve bütçe yönetimi ile hayvan bakımına ayrılan süreler açısından da kadınlar ve erkekler arasındafarklılaşan bir dağılım gözlenmektedir. Bütçe yönetimine ayrılan ortalama süre erkeklerde (56,3 dakika) kadınlara (44,1 dakika) kıyasla daha yüksektir. Buna karşılık, hayvan bakımına ayrılan sürenin kadınlarda (15,4 dakika) erkeklere (8,4 dakika) göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, yemek hazırlama, temizlik ve çamaşır gibi rutin ev içi işlerin kadınların günlük zaman kullanımında daha büyük bir yer tuttuğu; alışveriş ve bütçe yönetimi gibi etkinliklerin ise ev işleri arasında erkeklerin zaman kullanımında görece daha baskın olduğu görülmektedir. Nitekim kadınlar yemek yapma, temizlik ve çamaşır gibi süreklilik gerektiren rutin ev işlerine, erkeklerin ayırdığı zamandan günlük ortalama 1 saat 37 dakika daha fazla, toplamda ise günde 4 saatin üzerinde bir zaman ayırmaktadır. Buna karşılık, erkeklerin alışveriş ve bütçe yönetimi gibi ev işlerine kadınlardan ortalama 12 dakika daha fazla zaman ayırması, ev içi emeğin farklı bileşenlerinin toplumsal cinsiyet temelinde farklı biçimlerde paylaşıldığını düşündürmektedir. Pandemi sürecine ilişkin diğer çalışmalar da benzer biçimde, temizlik gibi ev işlerinde kadınlar ile erkekler arasındaki zaman farkının belirginleştiğini (Kocatürk, 2021: 244-245), buna karşılık alışveriş gibi işlerin pandemi döneminde daha çok erkekler tarafından üstlenildiğini ortaya koymaktadır (Farré vd., 2020: 18).

Ev içi işlerin bir diğer bileşeni olan bakım işlerine kadınlar günlük ortalama 1 saat 34 dakika ayırırken, erkeklerin bu etkinliklere ayırdığı süre 48 dakika ile sınırlıdır. Çocuk bakımına ayrılan günlük ortalama süre kadınlarda 54 dakika iken erkeklerde yaklaşık 36 dakikadır. Benzer biçimde, hasta veya engelli olan çocukların

bakımında kadınların ayırdığı süre (6 dakika), erkeklerin ayırdığı sürenin (2 dakika) yaklaşık üç katıdır. Yaşlı bakımı ve hasta/engelli birey bakımı da ağırlıklı olarak kadınlar tarafından üstlenilmekte; kadınlar yaşlı bireylerin bakımına ortalama 5 dakika, erkekler ise yaklaşık 1 dakika zaman ayırmaktadır. Hasta veya engelli olan yaşlı bireylerin bakımında bu fark daha da belirginleşmektedir. Zira kadınların ayırdığı süre (4 dakika) erkeklerin ayırdığı süreden (1 dakika) belirgin biçimde yüksektir. Yetişkin bakımı ve hasta/engelli olan yetişkinlerin bakımı için ayrılan süreler de benzer bir örüntü sergilemektedir. Kadınlar yetişkin bakımına günlük ortalama 19 dakika ayırırken, erkeklerde bu süre 8 dakika civarındadır. Hasta veya engelli olan yetişkinlerin bakımında ise kadınların ayırdığı süre (5 dakika), erkeklerin ayırdığı sürenin (1 dakika) üzerindedir. Genel olarak bulgular, bakım emeğinin büyük ölçüde kadınların sorumluluğunda olduğunu ve erkeklerin bakım etkinliklerine sınırlı ölçüde katıldığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bakım emeğinin toplumsal cinsiyet temelinde eşitsiz dağıldığını gösteren önceki araştırmalarla da örtüşmektedir. Örneğin Özateş Gelmez'in (2014: 120) çalışması, ücretsiz bakım sorumluluklarının kadınlar üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Araştırmada kadınların özellikle evde bakım hizmetinden yararlanan ağır engelli bireylerin bakımında belirgin bir zaman yükü üstlendiği, çocuk bakımı ve engeli olmayan yetişkinlerin bakımında da erkeklerden daha fazla zaman ayırdığı, erkeklerin ise ücretsiz bakım faaliyetlerine katılımının tüm bakım türlerinde kadınların gerisinde kaldığı belirtilmektedir (Özateş Gelmez, 2014: 120).

Ücretsiz gönüllü işler her iki cinsiyette de günlük zaman kullanımı içinde oldukça sınırlı bir paya sahiptir; kadınlar bu tür etkinliklere ortalama 27 dakika, erkekler ise 23 dakika ayırmaktadır. Bu bulgular, erkeklerin günde ortalama 34 dakikalarını, kadınların ise 51 dakikalarını gönüllü işlere ayırdığını gösteren TÜİK'in (2015b: 1) pandemi öncesi zaman kullanımı verileri ve erkeklerin günde ortalama 30 dakikalarını, kadınların ise 45 dakikalarını gönüllü işlere ayırdığını gösteren TÜİK'in (2026b: 1) pandemi sonrası zaman kullanımı verileri ile birlikte değerlendirildiğinde, kriz ve belirsizlik dönemlerinde gönüllü işlere ayrılan zamanın görece azalma eğilimi gösterebileceğine işaret etmektedir. Katılımcıların günlük zaman kullanımında en büyük payı kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri oluşturmaktadır. Katılımcıların kişisel bakım, gelişim, sosyal etkileşim ve dinlenmeye yönelik etkinliklere ayırdıkları sürenin cinsiyete göre dağılımını incelendiğinde; erkeklerin bu etkinliklere ayırdığı ortalama sürenin (14 saat 49 dakika), kadınların ayırdığı süreden (13 saat 33 dakika) daha yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu etkinlik grubunda yer alan eğitim etkinliklerine ayrılan ortalama sürenin kadınlarda (1 saat 40 dakika) erkeklere (1 saat 27 dakika) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyalleşme süresi açısından ise kadınlar (1 saat 27 dakika) ve erkekler (1 saat 25 dakika) arasında ortalama değerlerin birbirine

oldukça yakın olduğu dikkat çekmektedir. Hobiler ve kitle iletişim araçlarının kullanımıyla ilgili etkinliklere ayrılan sürenin erkeklerde (2 saat 8 dakika) kadınlara (1 saat 58 dakika) göre bir miktar daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Uyku süresi, erkeklerde (6 saat 40 dakika) kadınlara (5 saat 38 dakika) kıyasla daha uzun olup, günlük zaman kullanımında belirgin bir farklılaşma alanı oluşturmaktadır. Buna karşılık, yemek yeme süresinin erkeklerde (1 saat 14 dakika) kadınlara (1 saat 5 dakika) göre daha yüksek, kişisel bakım süresinin ise kadınlarda (47 dakika), erkeklere (39 dakika) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dinlenme etkinliklerine ayrılan süre ise erkeklerde (1 saat 16 dakika) kadınlara (57 dakika) kıyasla daha yüksektir.

Bu araştırmada katılımcıların özellikle uykuya ayırdığı sürenin, TÜİK Zaman Kullanımı Araştırmaları kapsamında Türkiye genelinde elde edilen ortalama sürelerin altında olduğu gözlenmiştir. TÜİK'in 2014-2015 Zaman Kullanımı Araştırması sonuçlarında bireylerin günlük ortalama uyku süresi 8 saat 48 dakika olarak ölçülürken (TÜİK, 2015a: 1), 2025 Zaman Kullanımı Araştırması sonuçlarında bu sürenin 8 saat 55 dakikaya yükseldiği görülmektedir (TÜİK, 2026a: 1). Araştırmada elde edilen bu sonuç, pandemi döneminde uyku sürelerinin arttığını ortaya koyan bazı araştırma bulgularından ayrılmaktadır (Batur vd., 2024: 5; Çivi Karaaslan vd., 2021: 143; Hallman vd., 2021: 7). Bununla birlikte artan ücretsiz ev içi emek yükü ve pandemi döneminde artan belirsizlik kaynaklı kaygı ve stres düzeylerinin katılımcıların uykuya ayırdığı zamanın azalmasıyla ilişkili olabileceği değerlendirilebilir. Ek olarak araştırma sonucunda, erkeklerin uyku, dinlenme ve hobi etkinliklerine kadınlara kıyasla günde 1,5 saat daha fazla zaman ayırdığı görülmüştür. Bu bulgu, kadınların serbest zamanlarını “dinlenmek ve toparlanmak” amacıyla kullanma konusunda erkeklerden daha düşük puan aldığını gösteren Yerkes ve arkadaşlarının (2020: 374) çalışmasıyla birlikte değerlendirildiğinde, kadınların ücretli ve ücretsiz emek yüklerinin kişisel zaman kullanımlarını sınırlandırmış olabileceğine işaret etmektedir. Benzer biçimde, Chatzitheochari ve Arber'in (2012: 465) çalışması, kadınların serbest zamanlarının çoğu zaman ev içi sorumluluklarla bölünen veya “lekelenen” (contaminated time) bir nitelik taşıyabildiğini; buna karşılık erkeklerin daha kesintisiz ve nitelikli kişisel zamana sahip olabildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kadınların pandemi döneminde uyku ve dinlenmeye ayırdıkları zamandan daha fazla ödün vermelerinin, kriz koşullarında artan hane içi bakım sorumluluklarının toplumsal cinsiyet temelinde daha çok kadınlar tarafından üstlenilmesiyle ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 4. Temel Etkinlik Bazında Ücretli Bir İşte Çalışma Durumuna ve Cinsiyete Göre Zaman Kullanımı (Dakika)

Etkinlik Türü	Çalışıyor			Çalışmıyor		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
	N= 138	N=110	N= 248	N= 96	N=36	N= 132
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$
Ücretli çalışma	239.06	258.06	247.49	62.30	151.31	86.58
Ücretsiz ev içi işler	419.62	299.31	366.26	453.63	287.60	408.35
Bakım işleri	96.46	54.46	77.83	89.40	28.72	72.85
Ev işleri	323.16	244.85	288.43	364.23	258.88	335.50
Ücretsiz gönüllü işler	27.28	21.90	24.89	27.08	24.92	26.49
Kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri	754.04	860.73	801.36	896.99	976.17	918.58
Toplam	1440	1440	1440	1440	1440	1440

Tablo 4’te ücretli çalışmaya ayrılan sürelerin, çalıştığını ifade eden katılımcılarda 4 saat 7 dakika iken çalışmadığını ifade eden katılımcılarda belirgin biçimde azaldığı ancak “iş arama” etkinliğinin ücretli çalışma etkinlikleri kapsamında yer alması nedeniyle, çalışmayan grubu oluşturan katılımcıların ücretli çalışmaya ayırdığı ortalama sürenin 1 saat 27 dakika olduğu görülmektedir. TÜİK Zaman Kullanımı Araştırması sonuçlarında çalışan bireylerin istihdamla ilgili faaliyetlere ayırdığı günlük ortalama sürenin 2014-2015 döneminde 5 saat 52 dakika (TÜİK, 2015a: 1), 2025 yılında ise 5 saat 41 dakika olduğu görülmektedir (TÜİK, 2026a: 1). Bu çalışmada ücretli bir işte çalışan katılımcıların bildirdiği ortalama çalışma süresinin, TÜİK verilerindeki çalışan bireylerin ortalamasından düşük olması, pandemi sürecinde çalışma pratiklerinde meydana gelen yapısal dönüşümlerle ilişkili olabilir. Bu bulgu, Lee ve Tipoe’nin (2021: 4) pandemi döneminde zaman kullanımındaki değişimleri incelemek amacıyla, pandemi öncesi dönem ile Birleşik Krallık’taki birinci ve üçüncü kapanma dönemlerinde aynı bireylerden toplanan uzunlamasına zaman günlüğü verilerini karşılaştırdıkları araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada, pandemi öncesi ve kapanma dönemlerinde istihdamda kalmaya devam eden bireylerin ücretli çalışmaya ayırdıkları günlük sürenin pandemi öncesine kıyasla ortalama 17 ila 43 dakika arasında azaldığı belirlenmiştir (Lee ve Tipoe, 2021: 4). Bu araştırmanın katılımcılarının çalışma biçimleri değerlendirmeye tabi tutulmamış olmakla birlikte bu dönemde kısa çalışma uygulamalarının, uzaktan ve hibrit çalışma düzenlemelerinin ve düzensiz çalışma biçimlerinin yaygınlaştığı bilinmektedir (Gershuny ve Bittman, 2023: 183). Dolayısıyla bu tür çalışma biçimlerinin ücretli çalışmaya ayrılan sürenin azalmasına yol açmış olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, pandemi koşullarında işle ilgili gerçekleştirilen

yolculukların önemli ölçüde ortadan kalkması da bu farkın açıklanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Nitekim Batur ve arkadaşlarının (2024: 8) yaptığı araştırma da pandemi sürecinde işle bağlantılı ulaşım etkinliklerine ayrılan zamanın büyük ölçüde azaldığını, bazı durumlarda ise tamamen ortadan kalktığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada zaman kullanım örüntülerinin cinsiyet bazında farklılaştığı; çalışan erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı ortalama sürenin (4 saat 18 dakika), çalışan kadınların ayırdığı süreden (3 saat 59 dakika) daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu süre, çalışmayan kadınlarda 1 saat 2 dakikaya, çalışmayan erkeklerde ise 2 saat 31 dakikaya gerilemiştir. Bu çalışmada çalışmayan grupta yer alan katılımcıların ücretli çalışmaya ayırdıkları sürenin iş arama etkinlikleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, çalışmayan kadınların ücretli çalışmayla ilişkili etkinliklere ayırdığı sürenin, erkeklere kıyasla 1 saat 29 dakika daha düşük olması, kadınların iş arama süreçlerinde dahi daha sınırlı bir zamana sahip olduğunu düşündürmektedir. TÜİK'in 2015 yılı zaman kullanımı verilerine göre, çalışan erkekler günde ortalama 6 saat 25 dakikalarını, çalışan kadınlar ise 4 saat 32 dakikalarını (TÜİK, 2015a: 1), 2025 yılı verilerine göre ise çalışan erkekler günde ortalama 6 saat 00 dakikalarını, çalışan kadınlar ise 4 saat 58 dakikalarını istihdamla ilgili etkinliklere ayırmaktadır (TÜİK, 2026a: 1). Bu bulgu, ücretli emek piyasasında çalışma sürelerinin toplumsal cinsiyete göre belirgin biçimde farklılaştığını ve erkeklerin istihdamla ilişkili etkinliklerde daha uzun süreler geçirdiğini göstermektedir. Buna karşılık, bu çalışmada kadınlar ile erkeklerin istihdamla ilgili etkinliklere ayırdığı süre arasındaki farkın 19 dakika ile daha sınırlı olduğu görülmüştür. Söz konusu farklılık, öncelikle araştırmanın örneklem özellikleri, katılımcıların çalışma biçimleri ve veri toplama yöntemindeki farklılıklarla ilişkili olabilir. İlkaracan ve Memiş'in (2021: 288) Türkiye'de pandemi döneminde uygulanan kapanma koşullarında kadın ve erkeklerin zaman kullanımını inceledikleri çalışmaları, ücretli çalışma alanındaki cinsiyet farkının pandemi döneminde daralmasını, erkeklerin ücretli çalışma sürelerindeki görece daha büyük azalma ve kadınların istihdamdaki değişimlerden farklı biçimlerde etkilenmesiyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca pandemi döneminde uzaktan çalışma, esnek çalışma düzenlemeleri ve çalışma zamanlarının ev içi yaşamla iç içe geçmesi gibi dönüşümlerin, kadın ve erkeklerin ücretli çalışma süreleri arasındaki farkın daralmasına katkıda bulunmuş olabileceği değerlendirilebilir.

Katılımcıların çalışma durumlarına göre ev içi işlere ayırdıkları zaman incelendiğinde, çalışmayan katılımcıların çalışanlara kıyasla ev içi işlere ortalama 42 dakika daha fazla zaman ayırdığı görülmüştür. Çalışan kadınlar günlük yaklaşık 7 saat, erkekler 5 saat, çalışmayan kadınlar 7 saat 34 dakika, erkekler ise 4 saat 48 dakika ev içi işlerle ilgilenmektedir. Dolayısıyla, pandemi sürecinde çalışma durumundan bağımsız olarak kadınlar ev içi işlere 7 saat ve üstünde zaman

ayırmaya devam etmiştir. Benzer biçimde, Uşen (2020: 41) de pandemi döneminde ev içi sorumlulukların büyük ölçüde çalışanlar dahi kadınlar üzerinde kaldığını ortaya koymuştur. Ek olarak, ücretli çalışma ve ücretsiz ev içi işlere ayrılan toplam süre birlikte değerlendirildiğinde, çalışan kadınların gün içinde ortalama 10 saat 59 dakikalarını, çalışan erkeklerin ise 9 saat 17 dakikalarını ücretli ve ücretsiz emek faaliyetlerine ayırdığı görülmektedir. Bu bulgu, süreler arasındaki farkın görece sınırlı olmasına karşın, kadınların toplam emek yükünün erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çalışan kadınların ücretli istihdamın yanı sıra ev işleri, bakım ve hane içi sorumlulukları da sürdürmeleri, literatürde “çifte mesai” (Acar Savran ve Tura Demiryontan, 2012: 11) veya “ikinci vardiya” (Hochschild ve Machung, 2012: 9) olarak kavramsallaştırılan olguyla örtüşmektedir. Bu çerçevede, kadınların ücretli çalışma yaşamına katılımının, ücretsiz ev içi emek sorumluluklarında karşılığını bulan bir zaman yüküyle birlikte gerçekleştiği değerlendirilebilir.

Bakım işleri açısından, her iki çalışma durumunda da kadınların erkeklere kıyasla bakım işlerine daha fazla zaman ayırdığı dikkat çekmektedir. Çalışan kadınlar bakım işlerine günlük ortalama 1 saat 36 dakika ayırırken, çalışan erkeklerde bu süre 54 dakikadır. Çalışmayan grupta da benzer bir örüntü gözlenmekte; kadınlar bakım işlerine 1 saat 29 dakika, erkekler ise 28 dakika ayırmaktadır. Ücretli çalışmaya katılmama durumu, erkeklerin pandemi döneminde bakım sorumluluğuna kendiliğinden daha fazla katılım sağlamasına yol açmamış görünmekte ve ev içi emeğin güçlü biçimde toplumsal cinsiyet normlarıyla tanımlandığını düşündürmektedir. Ek olarak, hem ücretli çalışan kadınların hem de ücretli çalışan erkeklerin bakım sürelerindeki artış, pandemi döneminde bakımı hane dışında düzenleme olanaklarının ortadan kalkmasıyla açıklanabilir. Bu bulgular, bakım emeğinin yalnızca bir zaman kullanımı meselesi değil, normatif ve kültürel olarak kodlanmış bir sorumluluk alanı olduğuna işaret etmektedir. Çalışmayan erkekler açısından, istihdamda yer almak gibi erkeklikle özdeşleşen bir rolün kaybı, bakım yükünü üstlenmek gibi kadınlıkla ve özel alanla ilişkilendirilen rollere ve sorumluluklara karşı savunmacı bir mesafe gelişmesine yol açmış olabilir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerindeki ikili karşıtlıkların ev içi iş bölümünü ve erkeklik pratiklerini doğrudan şekillendirdiğini göstermektedir. Nitekim Fırat ve arkadaşları (2021: 232) tarafından yapılan araştırma, pandemi sürecinde işini ya da gelirini kaybeden erkeklerin yaşadığı erkeklik krizinin aile içi çatışmaları tetiklediğini ortaya koyarak bu tespiti desteklemektedir.

Benzer biçimde kadınların hem çalışan hem de çalışmayan gruplarda erkeklere kıyasla ev işlerine daha yüksek ortalama süreler ayırdığı görülmektedir. Özellikle çalışmayan kadınların ev işlerine ayırdığı toplam sürenin (6 saat 4 dakika) hem çalışan kadınlara (5 saat 23 dakika) hem de çalışan (4 saat 5 dakika) ve

çalışmayan erkeklere (4 saat 19 dakika) kıyasla daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Çalışmayan erkeklerde ev işlerine ayrılan sürede yaklaşık 14 dakikalık sınırlı bir artış gözlenirken, çalışmayan kadınların ev işlerine ayırdığı süre tüm gruplar arasında en yüksek düzeye ulaşmıştır. Dolayısıyla ücretli bir işte çalışmamak, kadınlarda ücretsiz ev içi işler için ayrılan zamana artış olarak yansırken, çalışmayan erkekler için özellikle bakım işlerine daha az zaman ayrılıyor olması dikkat çekicidir. Pailhé ve arkadaşlarının (2021: 182) pandemi öncesi döneme ilişkin çalışmasında da vurgulandığı üzere, kadınların istihdama katılımı ev işlerine ayrılan zamanı azaltmakla birlikte, toplumsal cinsiyet norm ve beklentileri nedeniyle ev işleri kadınların sorumluluğunda görülmeye devam etmekte, kadınlar erkeklerden daha fazla ev işi yapmaktadır. Bu durum, hane içinde zamanın işlere göre dağılımının koşullardan ziyade toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri temelinde yeniden üretildiğini düşündürmektedir.

Ücretsiz gönüllü işler hem çalışma durumu hem de cinsiyet açısından günlük zaman kullanımı içinde sınırlı bir yer tutmaktadır. Bu etkinliklere ayrılan süreler (22 ila 27 dakika), tüm gruplarda birbirine yakın düzeylerde seyretmektedir. TÜİK'in verilerine göre Türkiye'de gönüllü faaliyetlere ayrılan zaman 2015'ten 2025'e 43 dakikadan 37 dakikaya düşmüş; bu faaliyetler toplumsal cinsiyetten ziyade gelir düzeyi (düşük gelirden daha fazla) ve yaş (ileri yaşta daha fazla) değişkenlerinden daha fazla etkilenen bir yapı sergilemiştir (TÜİK 2015a: 2; 2026a:1). Türkiye'de hem kadınların hem de erkeklerin gönüllü işlere ve toplantılara ayırdığı zamandaki azalış kadınlarda (6 buçuk dakikaya yakın) erkeklere kıyasla (yaklaşık 5 dakika) biraz daha belirgindir. Ancak her iki dönemde de kadınların toplumsal dayanışma, gönüllülük ve toplantı faaliyetlerine erkeklerden net bir şekilde daha fazla zaman ayırdığı gerçeği değişmemiştir (TÜİK, 2015b; TÜİK 2026b). Kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri tüm gruplarda günlük zaman kullanımının en büyük bölümünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte, çalışmayan katılımcıların bu etkinliklere ayırdığı günlük ortalama süre (15 saat 19 dakika), çalışan katılımcılara kıyasla (13 saat 21 dakika) daha yüksektir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde, ücretli bir işte çalışmayan kadınların kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinliklerine ayırdığı süre 12 saat 34 dakikadan 14 saat 57 dakikaya yükselirken, erkek katılımcılarda bu süre 14 saat 21 dakikadan 16 saat 16 dakikaya yükselmektedir. Bu bulgu, ücretli çalışmaya katılmamanın her iki cinsiyet için de kişisel bakım, dinlenme ve bireysel gelişim etkinliklerine ayrılan zamanı artırdığını, ancak erkeklerin bu etkinliklere kadınlardan daha fazla zaman ayırmaya devam ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, özellikle kadınlar açısından ücretli istihdam dışında kalan zamanın, bakım ve ev işlerinin yarattığı sorumluluklardan bağımsız bir kişisel zaman olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim bu araştırmanın bulguları da ücretli çalışmaya katılmayan kadınların ücretsiz ev işleri ve bakım faaliyetlerine

erkeklerden daha fazla zaman ayırdığını göstermektedir. Dolayısıyla ücretli çalışmaya ayrılmayan zamanın önemli bir bölümü, kadınlar açısından yalnızca kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinliklerine ayrılan bir zaman değil, aynı zamanda ücretsiz bakım emeğinin sürdürüldüğü bir zaman dilimi olarak değerlendirilebilir. Nitekim Uşen'in (2020: 25) ücretli çalışan kadınlarda ara dinlenmelerin düzensizleştiğini ortaya koyan çalışması da pandemi sürecinde kadınların dinlenme olanaklarının bakım ve iş yükü nedeniyle sınırlanabildiğine işaret etmektedir. Öztürk ve arkadaşlarının (2023: 379) TÜİK 2015 Zaman Kullanımı Araştırması verilerine dayalı hesaplamaları, çalışan kadınların %44,35'inin, çalışmayan kadınların ise %13,33'ünün zaman yoksulu olduğunu buna karşın, çalışan erkeklerde bu oranın %38,54, çalışmayan erkeklerde ise %9,42 olduğu göstermektedir. Bu bulgular, ücretli çalışma dışında kalan zamanın özellikle kadınlar açısından otomatik olarak kişisel zaman anlamına gelmediğini; ücretsiz bakım ve ev işi sorumluluklarının kadınların zaman kaynaklarını sınırlamaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Temel Etkinlik Bazında Çocuk Durumuna ve Cinsiyete Göre Zaman Kullanımı (Dakika)

Etkinlik Türü	Çocuk yok			Çocuk var		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
	N= 135	N=92	N= 227	N= 99	N=54	N= 153
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$
Ücretli çalışma	160.47	257.71	199.88	174.83	187.49	179.30
Ücretsiz ev içi işler	373.00	268.20	330.53	516.16	344.50	455.58
Bakım işleri	28.88	8.55	20.64	181.76	115.50	158.38
Ev işleri	344.12	259.65	309.89	334.40	229.00	297.20
Ücretsiz gönüllü işler	30.65	18.56	25.75	22.50	29.60	25.00
Kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri	875.88	895.53	883.84	726.51	878.41	780.12
Toplam	1440	1440	1440	1440	1440	1440

Tablo 5'da görüldüğü üzere, kadın ve erkeklerin günlük zaman kullanımı üzerinde çocuk varlığının belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Ücretli çalışmaya ayrılan süre, çocuk bulunmayan hanelerde erkeklerde (4 saat 18 dakika) kadınlara (2 saat 40 dakika) kıyasla daha yüksektir. Çocuk bulunan hanelerde kadınlar ile erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı sürelerin birbirine yaklaştığı görülmektedir. Bu grupta kadınlar ücretli çalışmaya günlük ortalama 2 saat 55 dakika, erkekler ise 3 saat 7 dakika ayırmaktadır. Buna karşılık, çocuk bulunmayan hanelerde erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı süre kadınlardan 1 saat 38 dakika daha yüksektir. Dolayısıyla çocuklu hanelerde cinsiyetler arasındaki ücretli çalışma süresi farkının belirgin

biçimde daraldığı görülmektedir. Ayrıca, çocuk bulunan hanelerde erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı sürenin çocuk bulunmayan hanelerdeki erkeklere kıyasla 1 saat 11 dakika azalmasına karşın, kadınlarda bu değişimin 15 dakikalık bir artışla sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, çocuk sahibi olmanın kadın ve erkeklerin ücretli çalışma sürelerini farklı biçimlerde etkileyebileceğine; katılımcılar arasında erkeklerde ücretli çalışma süresindeki azalmanın kadınlara kıyasla daha belirgin olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu, kadınların ücretli çalışma sürelerinin artmasından ziyade pandemi döneminde erkeklerin çalışma sürelerinde meydana gelen azalmanın bir sonucu olabilir. Nitekim İlkaracan ve Memiş (2021: 288), pandemi döneminde ücretli çalışma alanındaki toplumsal cinsiyet farkının, erkeklerin ücretli çalışma sürelerindeki görece daha büyük azalmaya bağlı olarak daraldığını göstermektedir. Ayrıca örneklemin özellikleri, çocukların yaşına ilişkin ayrıntılı bilginin bulunmaması ve pandemi döneminde yaygınlaşan uzaktan ve esnek çalışma uygulamaları bu bulgunun ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş olabilir.

Bakım işleri bakımından, çocuk varlığı zaman kullanımında en belirgin farklılaşmanın görüldüğü etkinlik alanıdır. Çocuk bulunmayan hanelerde bakım işlerine ayrılan süreler oldukça sınırlı düzeyde kalırken (21 dakika), çocuk bulunan hanelerde bu sürenin önemli ölçüde arttığı görülmektedir (2 saat 38 dakika). Ayrıca çocuk bulunan hanelerde kadınların bakıma günlük ortalama 3 saat 2 dakika, erkeklerin 1 saat 56 dakika ayırması, hanede çocuk bulunması halinde bakım emeğinin toplumsal cinsiyet temelli olarak eşitsiz biçimde dağıldığını göstermektedir. Konuyla ilgili araştırmalar, çocuklu hanelerde erkeklerin pandemi döneminde bakım katkısının artmasına karşın (Hupkau ve Petrongolo, 2020: 24) kadınların, çalışma durumlarından bağımsız olarak çocuk bakımını sürdürmeye devam ettiklerini ortaya koymaktadır (Sarrasanti vd., 2020: 2; Sevilla ve Smith, 2020: 181). Özellikle okulların ve bakım hizmeti sunan kuruluşların kapanması çocuk sahibi kadınların erkeklere kıyasla duygusal ve bilişsel yükü yüksek daha fazla aktif ve eşzamanlı bakım üstlenmelerine yol açmıştır (Andrew vd., 2020a: 62-63; Farré vd., 2020: 16). Dolayısıyla bakım sorumluluğunun eşit biçimde paylaşılmasından ziyade erkeklerin evde geçirdiği zamanın artması, söz konusu yakınsamanın gerekçeleri arasında sayılmaktadır (Sevilla ve Smith, 2020: 183). Bu nedenle pandemi döneminde kadınlar için bakım emeğinin esnek ya da ikincil bir etkinlik olmaktan ziyade, sürekli ve zorunlu bir sorumluluk alanı olarak varlığını sürdürdüğü söylenebilir.

Çocuk bulunan hanelerde ev işlerine ayrılan toplam süre (4 saat 57 dakika), çocuk bulunmayan hanelere (5 saat 10 dakika) kıyasla daha düşüktür. Ancak bakım ve ev işlerinden oluşan ücretsiz ev içi işler için ayrılan zaman bağlamında değerlendirildiğinde, çocuklu hanelerde ev içi işlere ayrılan toplam sürenin (7 saat 36 dakika), çocuksuz hanelere (5 saat 31 dakika) kıyasla yüksek olması, çocuk

varlığının ev içi emek yükünü artırdığını göstermektedir. Ek olarak hem çocuklu hem de çocuksuz hanelerde ev işlerinin ağırlıklı olarak kadınlar tarafından üstlenildiği görülmektedir. Ancak kadınlar ile erkekler arasındaki ev işlerine ayrılan zaman farkı çocuksuz hanelerde 1 saat 24 dakika iken çocuk bulunan hanelerde bu farkın 1 saat 45 dakikaya çıkması, çocuk bakımının ev işlerine ayrılan zamanı da özellikle kadınlar açısından artırdığını ortaya koymaktadır.

Hanesinde çocuk bulunan ve bulunmayan gruplar arasında, günlük zaman kullanımı içinde ücretsiz gönüllü işler için görece sınırlı bir yer ayrıldığı, çocuk varlığına göre belirgin bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Son olarak çocuk bulunan hanelerde kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinliklerine ayrılan sürenin (13 saat 12 dakika), çocuk bulunmayan hanelere (14 saat 44 dakika) kıyasla daha düşük olması, bakım sorumluluklarının bireylerin kendileri için ayırabildikleri zamanı sınırladığına işaret etmektedir. Bununla birlikte hem çocuklu hem de çocuksuz hanelerde kadınların erkeklerle kıyasla kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinliklerine daha az zaman ayırdığı görülmektedir. Özellikle çocuklu hanelerde kadınların kendilerine ayırdığı zamanın, çocuksuz hanelere göre 2 saat 29 azalmasına karşın, erkeklerde bu farkın 17 dakika civarında olması, çocuk bakımının zaman maliyetinin toplumsal cinsiyetler arasında eşit dağılmadığını düşündürmektedir. Bu bulgu, çocuk sahibi kadınların serbest zamanlarında dahi çocuk bakımından daha fazla sorumlu olmaya devam ettiklerini ve kendilerine zaman ayırdıklarında çocuk sahibi erkeklerle kıyasla daha fazla suçluluk hissettiklerini ortaya koyan Mattingly ve Bianchi'nin (2003: 1024-1025) bulgularıyla uyumludur. Benzer biçimde, Chatzitheochari ve Arber (2012: 462-464), özellikle küçük çocuğa sahip olmanın kadınların serbest zamanı üzerinde erkeklerle kıyasla çok daha belirgin bir kısıtlayıcı etki yarattığını ve kadınların zaman yoksulluğu yaşama riskini artırdığını göstermektedir. Pandemi dönemine ilişkin araştırmalar da benzer sonuçlara ulaşmaktadır. Lee ve Tipoe (2021: 8) yaptıkları araştırmayla, çocuğu bulunmayan bireylerin serbest zamanının görece artarken, özellikle çocuklu kadınlarda hobi, yaratıcı faaliyetler ve kendini geliştirmeye yönelik etkinlikleri kapsayan aktif serbest zamanın belirgin biçimde azaldığını ortaya koymuştur. Nitekim Andrew ve arkadaşları (2020a: 9), pandemi sürecinde ebeveynlerin serbest zamanlarının azaldığını ve en büyük kaybın çocuk sahibi kadınlarda yaşandığını göstermektedir. Giurge ve arkadaşlarının (2021: 4) çocuk sahibi kadınların çocuk sahibi erkeklerle kıyasla daha az serbest zamana sahip olduğunu ortaya koyan bulguları da bu değerlendirmeyi desteklemektedir. Dolayısıyla araştırma bulguları, pandemi gibi kriz dönemlerinde çocuk bakımının zaman maliyetinin kadınlar üzerinde daha yoğunlaştığını ve çocuk varlığının kadınların kişisel zamanını erkeklerle kıyasla daha belirgin biçimde sınırlandırdığını göstermektedir.

Tablo 6. Temel Etkinlik Bazında Yaşlı/Engelli/Hasta Durumuna ve Cinsiyete Göre Zaman Kullanımı (Dakika)

Etkinlik Türü	Yaşlı/engelli/hasta yok			Yaşlı/engelli/hasta var		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
	N= 162	N=112	N= 274	N= 72	N=34	N= 106
	X̄	X̄	X̄	X̄	X̄	X̄
Ücretli çalışma	176.82	249.56	206.56	143.40	173.04	152.91
Ücretsiz ev içi işler	425.48	307.30	377.17	451.79	260.60	390.46
Bakım işleri	80.48	47.24	66.89	123.00	51.00	99.90
Ev işleri	345.00	260.06	310.28	328.79	209.60	290.56
Ücretsiz gönüllü işler	26.77	24.19	25.71	28.17	17.54	24.76
Kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinlikleri	810.93	858.95	830.56	816.64	988.82	871.87
Toplam	1440	1440	1440	1440	1440	1440

Tablo 6, kadın ve erkeklerin günlük zaman kullanımını hanede yaşlı, engelli veya hasta birey bulunup bulunmaması durumuna göre etkinlik türleri temelinde göstermektedir. Bulgular, bu tür bakım gereksinimi olan bireylerin varlığının günlük zaman kullanımının dağılımını farklılaştırdığını ortaya koymaktadır. Ücretli çalışmaya ayrılan süre, hanede yaşlı/engelli/hasta bulunan grupta (2 saat 33 dakika), bu bireylerin bulunmadığı gruba (3 saat 27 dakika) kıyasla daha düşüktür. Bu durum hem kadınlar hem de erkekler için geçerli olmakla birlikte bakım gereksinimi bulunan hanelerde erkeklerin ücretli çalışmaya ayırdığı sürenin (2 saat 53 dakika) kadınların ayırdığı süreden (2 saat 23 dakika) daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık, yaşlı/engelli/hasta bulunmayan hanelerde ücretli çalışmaya ayrılan sürenin özellikle erkeklerde (4 saat 10 dakika) belirgin biçimde arttığı dikkat çekmektedir. Bu bulgu, bakım gereksinimi olan bireylerin varlığının kadınların ücretli çalışma süreleri üzerinde erkeklere kıyasla daha sınırlayıcı bir etki yaratabildiğini gösteren Özateş Gelmez'in (2014: 214) çalışmasıyla uyumludur.

Bakım işleri, yaşlı/engelli/hasta bulunan hanelerde günlük zaman kullanımının önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Hanede yaşlı, hasta veya engelli bir bireyin varlığı halinde bakım işlerine ayrılan sürenin toplamda 1 saat 7 dakikadan 1 saat 40 dakikaya yükseldiği görülmektedir. Bu artışın özellikle kadınların bakım süresinde belirginleştiği; kadınların bakım etkinliklerine ayırdığı sürenin 1 saat 20 dakikadan 2 saat 3 dakikaya yükselmesine karşın, erkeklerdeki artışın 47 dakikadan 51 dakikaya daha sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Bu bulgu, bakım gereksinimi olan bireylerin varlığının hane içindeki zaman kullanımını değiştirdiğini ve bu değişimin kadınlar üzerinde daha yoğun bir zaman yükü yarattığını göstermektedir. Bu bulguyu destekler biçimde Özateş Gelmez'in (2014: 120) çalışmasında da, kadınların özellikle evde bakım hizmetinden yararlanan ağır

engelli bireylerin bakımında erkeklerden çok daha fazla zaman harcadığı ortaya konulmaktadır.

Yaşlı/engelli/hasta birey bulunan hanelerde bakım sorumluluğu doğduğunda temizlik, yemek vb. ev işlerine ayrılan sürenin her iki cinsiyette de azaldığı görülmektedir. Yaşlı, engelli veya hasta bulunan hanelerde kadınlar ile erkekler arasındaki ev işlerine ayrılan zaman farkı yaklaşık 2 saate ulaşırken, bu tür bir bakım gereksiniminin bulunmadığı hanelerde de ev işleri kadınlar tarafından erkeklere kıyasla yaklaşık 1 saat 25 dakika daha fazla gerçekleştirilmektedir. Bu bulgu toplumsal cinsiyet odağında incelendiğinde; haneye bakım yükü eklendiğinde kadınların ev işlerine ayırdığı sürenin sadece 16 dakika azalarak neredeyse korunduğu görülmektedir. Buna karşın erkeklerin ev işlerine ayırdığı zaman 50 dakika gibi çok daha keskin bir düşüşle 4 saat 20 dakikadan 3 saat 30 dakikaya gerilemektedir. Bu durum, bakım sorumluluğu ortaya çıktığında erkeklerin rutin ev işlerinden daha hızlı çekildiğini ve ev içi iş yükünün asimetrik olarak kadınların üzerinde kalmaya devam ettiğini göstermektedir.

Ücretsiz gönüllü işler, her iki grupta da günlük zaman kullanımı içinde görece sınırlı bir yer tutmakta olup, yaşlı/engelli/hasta varlığına göre belirgin bir farklılaşma göstermemektedir.

Hanede yaşlı/engelli/hasta bulunan grupta kişisel bakım, ilgi ve gelişim etkinliklerine ayrılan toplam sürenin (14 saat 32 dakika), bulunmayan gruba (13 saat 51 dakika) kıyasla farklılaştığı görülmektedir. Kadınlardaki yaklaşık 6 dakikalık artışa karşın erkeklerin kişisel zamana ayırdığı süredeki artışın bu grupta iki saatin üstünde olması dikkat çekicidir. Bu farklılık, bakım gereksinimi bulunan hanelerde bireylerin zaman kullanımının yalnızca bakım faaliyetlerindeki artışla değil, diğer etkinliklere ayrılan sürenin yeniden dağılımıyla da ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle erkeklerde gözlenen yüksek artış, bu gruptaki bazı bireylerin ücretli çalışma sürelerinin azalması, istihdam dışı kalması veya kişisel faaliyetlere ayrılan zamanın daha fazla korunmasıyla ilişkili olabilir. Buna karşılık, kadınlar açısından bakım gereksinimi bulunan bireylerin varlığı, kişisel zamandaki artışı sınırlayan ek ücretsiz bakım sorumluluklarıyla birlikte değerlendirilebilir.

Sonuç

Araştırmanın bulguları bütüncül olarak değerlendirildiğinde, pandemi sürecinin kişilerin ekonomik koşullarını olumsuz etkilediği, günlük zaman kullanımını niceliksel olarak değiştirdiği ve bu değişimin toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri ortadan kaldırmak yerine büyük ölçüde yeniden ürettiği görülmektedir. Pandemi boyunca ücretsiz ev içi emeğin büyük kısmının kadınlar tarafından üstlenilmesi, ev işi ve bakım sorumlulukların rasyonel zaman yönetiminden çok, toplumsal normlar tarafından dayatılmış ve ‘kadınlık ödevi’ olarak kodlanmış olduğunu

göstermektedir. Bu yük, kriz dönemlerinde zamanın toplumsal cinsiyetle yapılandığını açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç olarak pandemi, hane içi pratiklerde geçici uyarlamalar yaratsa da toplumsal cinsiyet rolleri, zaman kullanımını belirleyen temel yapısal çerçeve olma gücünü korumuştur. Bu bağlamda araştırma, kriz dönemlerinin eşitsizlikleri dönüştürmek yerine mevcut asimetrik yapıyı daha görünür kılarak pekiştirdiğini göstermektedir. Bu nedenle bakımı bireysel bir sorumluluk alanı olarak görmeyen ve gerçek değerini tanıyan sosyal politika ve sosyal hizmet müdahaleleri kriz koşullarını gözeterек planlanmalıdır. Özellikle bakım emeğinin kamusal bakım hizmetleriyle desteklenmesi, ev içi cinsiyetçi işbölümünü yeniden üreten toplumsal cinsiyet normlarının dönüştürülmesine katkı sunacaktır. Dolayısıyla ev içi emek yükünün hafifletilerek eşit biçimde paylaşılmasını hedefleyen stratejilerin ve psikososyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi önemli görülmektedir. Kadınların ücretli emek piyasasındaki konumları güçlendirilmediği takdirde, kriz dönemlerinde artan ev içi iş yükünün istihdamdan kopuşları artıracığı ve sosyal güvence ile emeklilik hakları açısından eşitsizlikleri derinleştireceği görülmektedir. Bu nedenle iş ve gelir güvencesini önceleyen, kadınların ücretli emek piyasasındaki konumlarını destekleyen istihdam politikalarının hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Extended Summary

The main aim of this study is to examine how daily time use differed between women and men during the pandemic. This quantitative research analyzes data obtained from 380 participants aged 18 and over. It investigates the amount of time women and men allocated to major daily activities during the pandemic, including paid work, housework, care work, volunteering activities, as well as personal care and rest. In addition, the study examines how employment status, the presence of children in the household, and the existence of elderly, ill, or disabled individuals in the household affected patterns of time use.

The results on time use reveal clear gender differences during the pandemic. Women spent more time on unpaid domestic activities, while men devoted more time to paid work and personal activities. According to the findings, the average daily working time of all participants was 3 hours and 12 minutes. Among participants who reported having paid employment, this duration increased to 4 hours and 7 minutes.

Women spent more than 7 hours per day on unpaid domestic work on average, whereas men spent approximately 5 hours. When the time devoted specifically to housework—one of the main components of unpaid domestic labor—is examined, it appears that during the pandemic female participants spent an average of 5 hours and 40 minutes per day on housework, while male

participants spent 4 hours and 8 minutes. Another core component of unpaid domestic labor is care work. Women spent on average 45 minutes more per day on care activities than men, indicating that the gendered structure of care labor continued during the pandemic period.

When the time allocated to personal care, interests, and self-development activities is considered, an interesting finding emerges: women spent more than 12 minutes longer on educational activities compared to men. This suggests that women continued to strive for personal development despite the constraints of the pandemic. In terms of social interaction activities, women spent about two minutes more than men, and in personal care activities the difference was about eight minutes in favor of women. However, men were able to devote about 1.5 hours more per day than women to sleep, rest, and hobby activities. This indicates that women's combined burden of paid and unpaid labor negatively affected the amount of personal time available to them.

The sub-analyses revealed that the presence of children significantly increased the domestic workload for both sexes, but the temporal cost of childcare was disproportionately borne by women, limiting their personal time. Furthermore, the employment status did not automatically lead to an egalitarian division of labor; even unemployed men maintained a defensive distance from care responsibilities. In households with elderly, ill, or disabled individuals, women's care hours increased substantially, while men withdrew more sharply from routine housework tasks.

Overall, the findings of the study show that the pandemic negatively affected individuals' economic conditions, and also led to quantitative changes in daily time use. However, rather than eliminating gender-based inequalities, these changes largely reproduced them. The fact that women assumed the majority of unpaid domestic labor during the pandemic demonstrates that responsibilities related to housework and care are shaped less by rational time management and more by social norms that impose these tasks as a duty of womanhood.

Beyanlar

Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazar verilerin analizinden, ikinci yazar ise kuramsal çerçevenin oluşturulmasından sorumludur. Her iki yazar da araştırma sürecinin yürütülmesi ve verilerin toplanmasında görev almış; tartışma, sonuç ve öneriler bölümlerinin yazımına katkı sağlamış, makalenin son hâlini okuyarak onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmamızda herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederiz.

KAYNAKÇA

- Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., ve Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality (No. w26947). *National Bureau of Economic Research*.
- Acar Savran, G. ve Tura Demiryontan, N. (2012). *Kadının görünmeyen emeği: Maddecî bir feminizm üzerine*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Andrew, A., Cattan, S., Costa-Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., Phimister, A., ve Sevilla, A. (2020a). *Family time use and home learning during the COVID-19 lockdown* (IFS Report, No. R178). London: Institute for Fiscal Studies (IFS).
- Andrew, A., Cattan, S., Costa Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., Phimister, A., Sevilla, A. (2020b). *How are mothers and fathers balancing work and family under lockdown?* (IFS Briefing Note. BN290). London: Institute for Fiscal Studies (IFS).
- Aygüneş, A., ve Ok, O. C. (2020). *COVID-19 Pandemisi sürecinde toplumsal cinsiyet çalışmaları izleme raporu*. İstanbul, Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi.
- Bahri, A. (2020). Women at the frontline of COVID-19: Can gender mainstreaming in free trade agreements help?. *Journal of International Economic Law*, 23(3), 563-582.
- Banks, J., ve Xu, X. (2020). The mental health effects of the first two months of lockdown and social distancing during the COVID-19 pandemic in the UK. In *Covid Economics: Vetted and Real-Time Papers* (Issue 28, pp. 91-118). Centre for Economic Policy Research.
- Batur, I., Dirks, A. C., Bhat, C. R., Polzin, S. E., Chen, C., ve Pendyala, R. M. (2024). Analysis of changes in time use and activity participation in response to the COVID-19 pandemic in the United States: implications for well-being. *Transportation Research Record*, 2678(12), 512-526.
- Boris, E. (2019). *Making the woman worker: Precarious labor and the fight for global standards, 1919-2019*. Oxford University Press.
- Bourdieu, P. (2019). *Eril tabakküm* (B. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çağlayan Akay, E., Dumludağ, D., Bülbül, H., ve Zülfüoğlu, O. (2023). Students in Turkey during the early days of the COVID-19 pandemic. *Applied Research in Quality of Life*, 18(1), 249-277.
- Chatzitheochari, S. ve Arber, S. (2012). Class, gender and time poverty: A time-use analysis of British workers' free time resources. *The British Journal of Sociology*, 63(3), 451-471.

- Committee on National Statistics. (2000). *Time use measurement and research: Report of a workshop. national academy of sciences press.* <http://www.nap.edu/catalog/9866.html> (Erişim tarihi: 05.07.2026).
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Connell, R. W. (2017). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika* (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connolly, F. F., Hjerm, M., Kulin, J., ve Sevä, I. J. (2024). Out-of-home activities during the COVID-19 pandemic in Sweden: Associations with subjective well-being and the moderating roles of age and personality. *Personality and Individual Differences*, 226, 112678, 1-8.
- Craig, L., ve Brown, J. E. (2017). Feeling rushed: Gendered time quality, work hours, nonstandard work schedules, and spousal crossover. *Journal of Marriage and Family*, 79(1), 225-242.
- Craig, L., ve Sayer, L. C. (2023). The role of time use studies in the recognition of unpaid work. In T. P. van Tienoven, J. Minnen, ve B. Spruyt (Eds.), *Time reveals everything: A glimpse into the hourglass of time use research* (pp. 177-195). ASP Academic and Scientific Publishers.
- Çivi Karaaslan, T., Arman, N., Güngör, F., ve Tarakçı, E. (2021). COVID-19 nedeniyle evden çalışan genç yetişkinlerde yaşam tarzı değişiklikleri. *Aksaray University Journal of Sport and Health Researches*, 2(2), 115–129.
- Del Boca, D., Oggero, N., Profeta, P., ve Rossi, M. (2020). Women's and men's work, housework and childcare, before and during COVID-19. In *Covid Economics: Vetted and Real-Time Papers* (Issue 28, pp. 70–90). The Centre for Economic Policy Research (CEPR).
- Ekiz Gökmen, Ç. (2017). Toplumsal cinsiyet ve zaman yoksulluğu: Hane içi ücretli ve ücretsiz emek sunumu. *Çalışma ve Toplum*, 4(55), 1953-1988.
- Fabrizio, S., Gomes, D. B. P., ve Tavares, M. M. (2021). *COVID-19 she-cession: The employment penalty of caregiving* (IMF Working Paper No. 21/58). International Monetary Fund
- Farré, L., Fawaz, Y., González, L., ve Graves, J. (2020). *How the COVID-19 lockdown affected gender inequality in paid and unpaid work in Spain* (IZA Discussion Paper No. 13434). IZA Institute of Labor Economics.
- Fırat, E., Gencer, T. E., Albayrak, H., Selçuk, O., Demiröz, F. (2021). Pandemide değişen yaşamlar: İş ve gelir kayıpları, rol ve sorumluluklar, zorluklar ve baş etme deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet, Covid-19 Özel Sayı 1*, 225-246.
- Folbre, N. (2006). Measuring care: Gender, empowerment, and the care economy. *Journal of Human Development*, 7(2), 183-199.

- Gardiner, J. (2000). Domestic labour revisited: A feminist critique of marxist economisc. S. Himmelweit (Ed.). Inside *The household from labour to care* (s. 80-101). London: Macmillan.
- Gershuny, J. (2011). *Time-use surveys and the measurement of national well-being*. Centre for Time Use Research, University of Oxford. Swansea, UK: Office for National Statistics.
- Gershuny, J., ve Bittman, M. (2023). Time use during the pandemic and beyond: Augmented diary methods to capture daily life in twenty-first century. In T. P. van Tienoven, J. Minnen, ve B. Spruyt (Eds.), *Time reveals everything: A glimpse into the hourglass of time use research* (pp.79-103). ASP Academic and Scientific Publishers.
- Giurge, L. M., Whillans, A. V., ve Yemiscigil, A. (2021). A multicountry perspective on gender differences in time use during COVID-19. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(12), e2018494118.
- Grinnell Jr, R. M. (2001). *Social work research and evaluation: Quantitative and qualitative approaches* (6. ed.). USA: F.E. Peacock Publishers.
- Gül Ünlü, D. (2021). COVID-19 pandemisi dönemindeki ev içi boş zaman aktivitelerinin dijital yansıması. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (38), 1-18.
- Hallman, D. M., Januario, L. B., Mathiassen, S. E., Heiden, M., Svensson, S., ve Bergström, G. (2021). Working from home during the COVID-19 outbreak in Sweden: Effects on 24-h time-use in office workers. *BMC Public Health*, 21(1), 528, 1-10.
- Harkiolakis, N. (2018). *Quantitative research methods: From theory to publication*. USA: Create Space Independent Publishing Platform.
- Hochschild, A. R. ve Machung, A. (2012). *The second shift: Working families and the revolution at home*. New York: Penguin Books.
- Hupkau, C., ve Petrongolo, B. (2020). Work, care and gender during the Covid-19 crisis. In *Covid Economics: Vetted and Real-Time Papers* (Issue 54, The, pp.1-28). The Centre for Economic Policy Research (CEPR).
- İlkaracan, İ., ve Memiş, E. (2020, Ağustos). *COVID-19 küresel salgın sürecinde Türkiye’de bakım ekonomisi ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler*. UNDP. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/COVID-gender-survey-report.html> (Erişim tarihi: 23.05.2025).
- İlkaracan, İ., ve Memiş, E. (2021). Transformations in the gender gaps in paid and unpaid work during the Covid-19 pandemic: Findings from Turkey. *Feminist Economics*, 27(1-2), 288-309,
- Kocatürk, G. A. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde kadınların ev içi yükümlülükleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 240-253.

- Lam, J., & Garcia, J. (2024). Daily activities of older adults before and during the COVID pandemic. *The Journals of Gerontology, Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 79(8), gbae076.
- Lee, I., ve Tipoe, E. (2021). Changes in the quantity and quality of time use during the COVID-19 lockdowns in the UK: Who is the most affected?. *PLoS One*, 16(11), e0258917.
- Leedy, P. D., Ormrod, J. E., ve Johnson, L. R. (2019). *Practical Research: Planning and Design*. New York: Pearson Education.
- Mattingly, M. J. ve Bianchi, S. M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The US experience. *Social Forces*, 81(3), 999-1030.
- Mustafaoğlu, R., Yasacı, Z., Kırıkçı, E., Ören, F., Tekin, M., Özpazar, R., Tanrikulu, Y., Uzma, Ş., Buyuran, D., ve Deniz, H. (2023). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinde Türk Toplumunun Dijital Teknoloji Kullanımı, Fiziksel Aktivite Düzeyi, Ruhsal Sağlığı ve Uyku Kalitesi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 20(3), 573-581.
- Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (7. ed.). England: Pearson.
- Özateş Gelmez, Ö. S. (2014). *Kadının bakım emeğinin evde bakım uygulaması üzerinden değerlendirilmesi bir karma yöntem araştırması: Ankara Mamak örneği* (Tez No. 380071) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özçatal, E. Ö. ve Güven, P. (2022). Covid-19 krizi sürecinin kadınların kayıt dışı istihdamına etkileri. *Politik Ekonomik Kuram*, 6(1), 73-101.
- Öztürk, S., Sezer, P. ve Başar, D. (2023). Toplumsal cinsiyet perspektifinden zaman yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 361-386.
- Pailhé, A., Solaz, A., ve Stanfors, M. (2021). The great convergence: Gender and unpaid work in Europe and the United States. *Population and Development Review*, 47(1), 181-217.
- Razavi, S. ve Staab, S. (2008). The social and political economy of care: Contesting gender and class inequalities, UNRISD's contribution to the Expert Group Meeting organized by DAW, 6-9 October, Geneva.
- Reichelt, M., Makovi, K. ve Sargsyan, A. (2021). The impact of COVID-19 on gender inequality in the labor market and gender-role attitudes. *European Societies*, 23(S1), 228-245.
- Ruel, E., Wagner III, W. E., ve Gillespie, B. J. (2016). *The practice of survey research: Theory and applications*. London: Sage Publications.
- Sarrasanti, N., Donkor, F. K., Santos, C., Tsagkari, M., ve Wannous, C. (2020). Its about time we care about an equitable world: women's unpaid care work and COVID-19. *IEEE Engineering Management Review*, 48(4), 37-45.

- Sevilla, A., ve Smith, S. (2020). Baby steps: The gender division of childcare during the COVID-19 pandemic. *Oxford Review of Economic Policy*, 36(Supplement_1), 169–186.
- Shi, H., Su, R., & Goulias, K. G. (2023). Exploring the impact of COVID-19 pandemic on Americans time use related subjective wellbeing. *Wellbeing, Space and Society*, 4, 100148.
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi. (2020). *COVID-19 karantinasından kadının etkilenimi ile kadın ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin Türkiye araştırma raporu*. Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi. <https://kasaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2020/04/KADIN-COVI%CC%87D19-KARANTI%CC%87NA-SU%CC%88RECI%CC%87-RAPORU.pdf> (Erişim tarihi: 23.05.2025).
- Şener, Ü. (2009). *Kadın yoksulluğu*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı | Değerlendirme Notu Değerlendirme Notu, TEPAV.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015a). *Zaman kullanım araştırması 2014–2015 (Haber Bülteni Sayı: 18627)*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Zaman-Kullanım-Arastirmasi-2014-2015-18627> (Erişim tarihi: 23.05.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015b). *Zaman kullanım araştırması 2014–2015. Tablo: Faaliyet türü ve cinsiyete göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Zaman-Kullanım-Arastirmasi-2014-2015-18627> (Erişim tarihi: 23.05.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2026a). *Zaman kullanım araştırması, 2025 (Haber Bülteni Sayı: 62065)*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/62065> (Erişim tarihi: 05.07.2026)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2026b). *Zaman kullanım araştırması 2025. Tablo: Faaliyet türü ve cinsiyete göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2025*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/62065> (Erişim tarihi: 05.07.2026)
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2005). *Guide to producing statistics on time use measuring paid and unpaid work*. http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_93e.pdf32 (Erişim tarihi: 05.07.2026).
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2024). *Guide to producing statistics on time use*. https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/Seriesf_127e.pdf (Erişim tarihi: 05.07.2026).
- UN Women. (2020). *Whose time to care? Unpaid care and domestic work during COVID-19*. UN Women. https://data.unwomen.org/sites/default/files/inline-files/Whose-time-to-care-brief_0.pdf (Erişim tarihi: 23.05.2025).

- Uşen, Ş. (2020). *COVID-19 Salgını döneminde “zorunlu” erden çalışma: iş ve özel yaşama etkileri*. İstanbul: İ.Ü. İnsan Kaynakları Araştırma Merkezi.
- van Tienoven, T. P., Minnen, J., ve Spruyt, B. (2023). *Time Reveals Everything: A glimpse into the hour glass of time use research*. ASP Academic and Scientific Publishers.
- Williams, A., Wood, S. N., Stuart, H. C., Wamue-Ngare, G., Thiongo, M., Gichangi, P., Devoto, B., ve Decker, M. R. (2022). Gendered time use during COVID-19 among adolescents and young adults in Nairobi, Kenya. *eClinicalMedicine*, 49, 101479.
- World Trade Organization (WTO). (2020). *The economic impact of COVID-19 on women in vulnerable sectors and economies (Information note)*. https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/info_note_covid_05aug20_e.pdf (Erişim tarihi: 23.05.2025).
- Yerkes, M. A., Roeters, A. ve Baxter, J. (2020). Gender differences in the quality of leisure: A cross-national comparison. *Community, Work & Family*, 23(4), 367-384.